

MILITÄRPOSTAL TIDSKRIFT

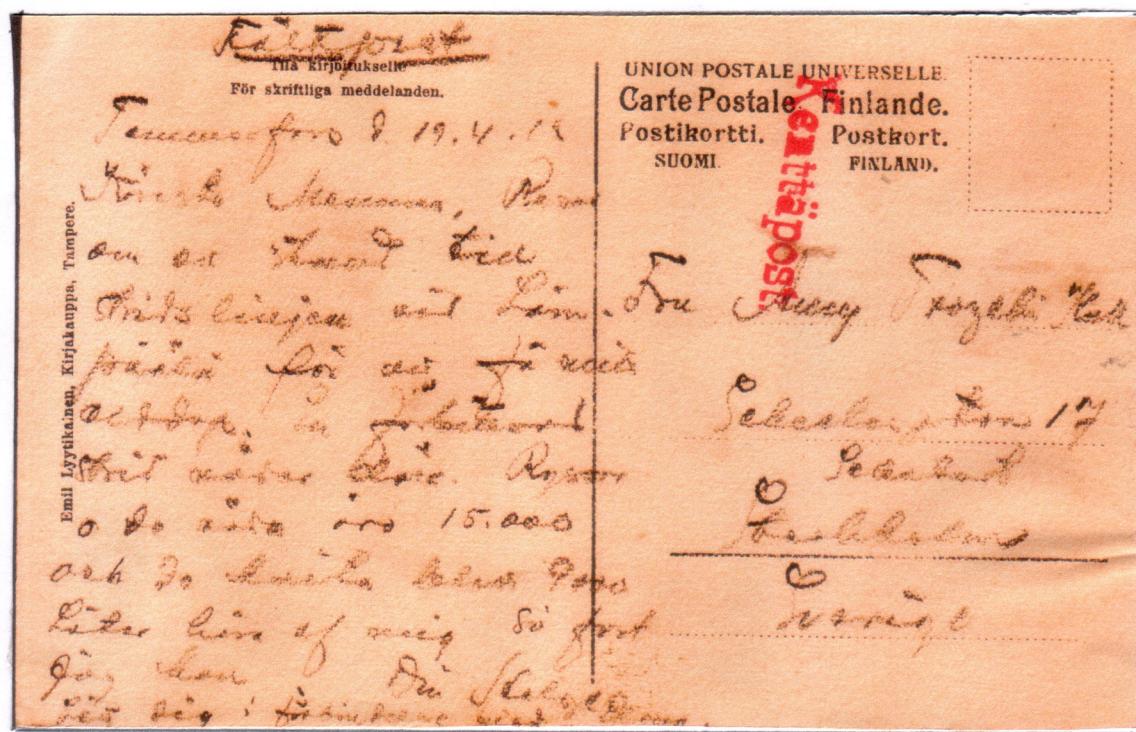
MILITARY
POSTAL
JOURNAL

93

2023

Studieguppen för SVENSK MILITÄRPOSTAL DOKUMENTATION

MILITÄRPOSTAL TIDSKRIFT

MILITARY
POSTAL
JOURNAL

Studiegruppen för SVENSK MILITÄRPOSTAL DOKUMENTATION (SSPD)

UR INNEHÅLLET

- s. 1 – 12 Befordran av brev med soldatpost vid regementena inom Skaraborgs Län. Patrik Larsson
- s. 13 – 24 Finland 1918 – 1919
- s. 25 – 26 Norsk Postkontroll 1940 Staffan Karlsson
- s. 29 – 35 Post till Sverige beslagtagen ombord på "S/S Carolus" S. Karlsson
- s. 36 – 38 Postala spor etter "Operation Barbara" 1940 S. Karlsson J. Torstad
- s. 39 – 50 Sweden's Role on the Korean Peninsula Since 1950 John McKay
- s. 51 – 57 ISAF J O. Brandt L. Lindblad
- s. 58 – 59 Ny intressant litteratur

SVENSK MILITÄRPOSTAL DOKUMENTATION / SSPD

Ordförande

Gunnar Lithén

e - post: gunnar.lithen@gmail.com

Redaktör

Staffan Karlsson

Kikarvägen 19

175 46 JÄRFÄLLA

Tel.: 070 723 61 57

e – post: staffankarlsson310@gmail.com

Hemsida: www.sspd.se

"Angelägne ordres och bref som ej kunna sändas med Posten, eller tåla drögzmåhl, beställes genom budkafla" – Befordran av brev med soldatpost vid regementena inom Skaraborgs län.

Patrik Larsson

Citatet i titeln kommer från det reglemente som gällde för Skaraborgs regemente vid tiden för Indelningsverkets införande i början av 1690-talet och det förklrar på ett ganska bra sätt vad denna artikel kommer att handla om. Det är mig veterligt första gången som man i ett militärt reglemente reglerar postföring. Soldatposten är den näst minsta av parallellposterna och är endast en del av de möjligheter som regementena hade vad gäller möjligheter att sända post. De nyttjade givetvis även både allmän och kronopost. Denna artikel rör främst befordran vid de regementen som verkade inom Skaraborgs länsgränser och det rör sig då om Skaraborgs regemente, Västgöta regemente samt Västgöta Dals regemente som med ett kompani geografiskt ligger inom länets gränser trots att huvuddelen av regementet tillhör Älvsborgs län. Anledningen till det valda området för artikeln var självklart för att det är det område som jag primärt samlar inom soldatposten. Det är dock omsättningsbart på alla län i Sverige då förhållandena var i hög grad likartade.

Om man går igenom sitt bibliotek, söker i Postmuseums databas eller googlar på sökordet soldatpost får man förvånansvärt få träffar. Det har inte skrivits så mycket om detta ämne och de av få artiklar som gjorts är de flesta ganska likartade. Det har inte gjorts något försök att gå på djupet i detta trots allt ganska svåra ämne. Ingen har heller försökt att kategorisera de olika typerna av soldatpost som går att urskilja. Här finns helt klart ett uttalat behov av att få veta mer. Ingen har heller tidigare kunnat visa vilka vägar och av vilka soldater som posten burits av.

Att man inom regementena alltid har haft ett behov av att kommunicera är en självklarhet. Behovet har dock ökat efter hand och det kan man också följa i mängden bevarat material från äldre tid som är ganska begränsad, medan man kan se en kulmen i början och mitten av 1800-talet. Att det vid tiden för Indelningsverkets införande under 1680- och 1690-tal inte skickades särskilt mycket brev är inte så konstigt då antagligen skriv- och läskunnigheten var begränsad till ett fåtal inom regementet. Behovet av att skicka brev och organisationen av soldatposten var gjord för fredstida förhållanden, när man drog i fält var det helt andra förutsättningar som inte kommer beskrivas här. Organisationen i fredstid byggde på att soldaterna bodde på sina torp och officerarna på sina boställen inom regementets område och därmed kunde man skapa ett nätverk för postbefordran.

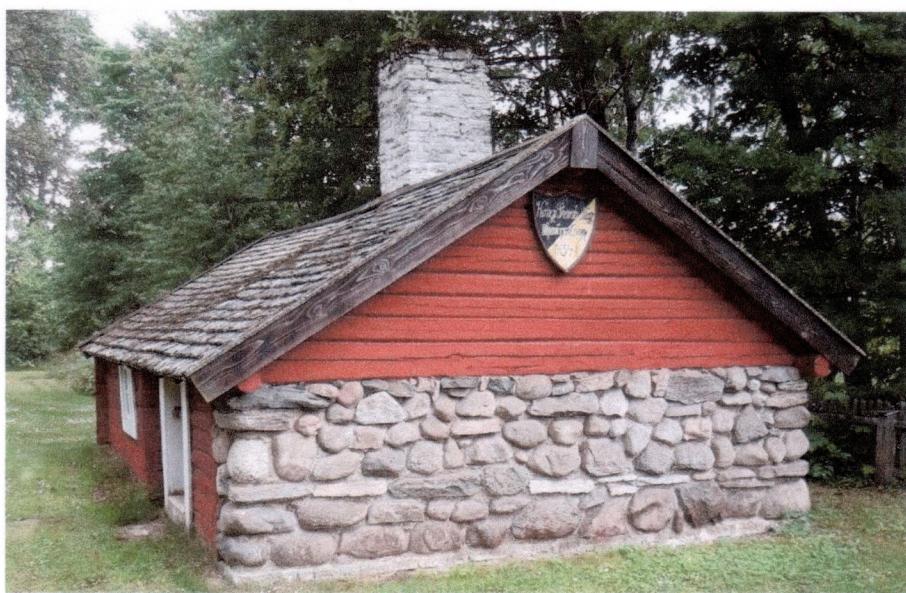

Bild 1 bildtext: Soldattorpet 341 för Höjentorps kompani som finns bevarat och flyttat (1914) till Skaraborgs regementes område i Skövde.

Bild 2 bildtext: Besiktning av soldattorp av kompanichefen, den indelte soldaten och rötebonden. Färglitografi av V.L.E. Sparre (1866).

Att det sedan gammalt ingick i soldatens plikter att "Bära Cronans bref och Ordres" (Holtenhausens soldatinstruktion 1769) är ingen nyhet men hur organiserades detta? Jag har bara kunnat hitta en enda tillförlitlig beskrivning på hur detta gick till och det är i Enar Skillius bok "Mo häradss kompani/Ett västsmåländskt indelt kompani genom 200 år". I boken beskrivs hur postgången inom kompaniet gått till mer eller mindre i detalj. Där kan man se att det inom både regemente och kompani fanns brevbäringslinjer som var organiserade inom respektive område. Det anges att man från 1815 varje vecka skulle skicka ut tre postväskor inom regementet. De gick ut från regementsexpeditionen till regementets två bataljoner och till kompaniexpeditionerna samt till regementsskrivarna. Postväskan skulle forslas genom natt och dag efter beräkning av tre timmar för varje mil och med två timmars uppehåll vid varje kompaniexpedition. Inom kompanierna fanns sedan motsvarande interna postgång då bland annat regementsordrarna skulle delges allt befäl inom kompanierna. Denna utgick många gånger från kompaniexpeditionerna veckovis. Kompaniets postväска skulle befordras efter tidtabell i ur och skur och på obekväma tider. Det var inte alltid så att det var soldaten själv som bar väskan utan det förekom att någon halvvuxen son eller dotter fick vikariera. Om posten inte kom fram i tid kunde straff för detta utdelas, både i form av böter och spöstraff. Sträckmässigt så var det inte några längre avstånd, större för regementspost och kortare för kompanipost. Man kan se att avstånden för respektive soldat var kanske upp till någon mil medan för en linje eller ett brev totalt betydligt längre. Hastigheten kunde ju även den variera beroende på om det var vid ett infanteri- eller kavalleriregemente som posten befordrades, då man kan förmoda att även hästarna användes. Att det utgick ersättning till de som bar posten är kanske inte så känt. Lönen för mödan var inte så stor men det kunde ändå vara ett ekonomiskt tillskott för den indelte soldaten. Regementskassan betalade 9 skilling per soldatnummer och år för regementsbrevbäringen och roten betalade 6 skilling per år för kompanibrevbäringen. Det var väl så att vissa soldater fick bära mer beroende på var de bodde och de kunde kompenseras ekonomiskt för detta. De soldater som bodde i utkanten av regementets område klarade sig antagligen lindrigare undan avseende brevbäring.

Bild 3 bildtext: Soldattorpstavla(rotetavla) som en gång suttit på torpet nr 727, Grisegården vid Skånings kompani av Skaraborgs regemente, men som numera pryder väggen i ett av mina arbetsrum.

Väskorna eller i vissa fall lådorna som posten bars i var av samma typ som de som användes både av allmänna- och kronoposten, det vill säga med lås för att inte obehöriga skulle kunna se innehållet. Försändelser som skickades till adressater utanför det egna regementet skickades med allmän eller kronopost beroende på var dessa befann sig. Att postbefordran gick till i sort sett på samma sätt inom de flesta regementen oavsett vilket län de tillhörde kan man förmoda. Omfattningen av soldatposten var dock inte densamma över hela landet, man kan här se en tydlig koncentration till mellan- och Sydsverige, även inom dessa områden är det mer vanligt med soldatpost i vissa län och vid vissa regementen än andra. I norra Sverige är det klart ovanligare med soldatpost. Soldatposten fungerade officiellt fram till och med 1873-års utgång då den ersattes av den allmänna posten.

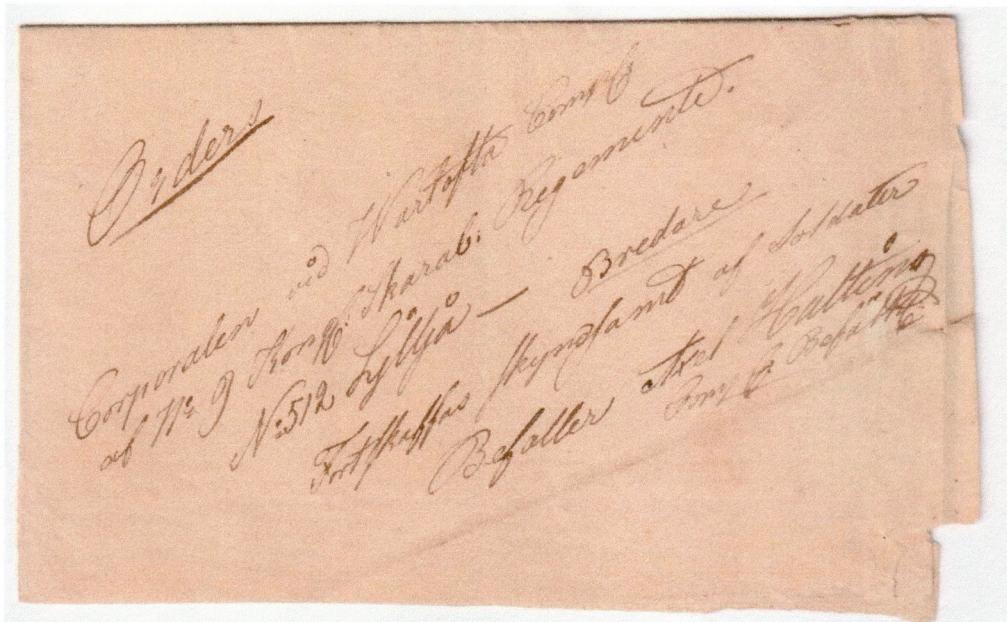
Skaraborgs län är ett av de områden där det i jämförelse med andra finns ganska gott om soldatpostbrev, tillgången är ändå antalsmässigt högst begränsad. Jag har valt att titta på de försändelser som är vad man kan kalla ren soldatpost, det vill säga de brev som endast befordrats av soldater och inte är någon form av blandpost med allmän- eller kronopost. För att strukturera dessa har jag valt att göra följande indelning: ordinarie soldatpost, extra soldatpost samt brev befordrade av nummergivna soldater i budkavle. De tre grupperna motsvarar de olika sätt som soldatposten befordrades på både inom regementet och kompaniet. De tre grupperna kommer här att illustreras med två försändelser inom respektive grupp. Försändelserna inom alla tre grupperna har ofta fjädrar men kan också vara utan fjädrar. Man kan inte se någon direkt koppling mellan användandet av fjädrar och befordringshastighet. Man kan heller inte göra någon koppling mellan fjädrar och de befordringsföreskrifter som gjorts på breven. Konstigt nog har flera av breven oavsett grupp ritade kronoslingor. Vad det kan bero på finns ingen riktig rimlig förklaring till. De har inte blivit befordrade av kronoposten.

Bild 4 bildtext: Vykort från 1907 med Västgöta regementes äreminnen.

Ordinarie soldatpost

Med ordinarie soldatpost avses den ordinarie postbefordran som gjordes av soldater inom det egna regementet eller kompaniet enligt en fastställd tidtabell på förutbestämda rutter inom området. Meddelanden som befordrades rörde de dagliga ärenden som skulle handläggas vid förbanden. Hastigheten för befordran var förutbestämd och styrd av tidtabellen. De befattningshavare som ofta berördes var i första hand regementschefen, kompanicheferna och regementsskrivaren. Regementsskrivaren var en civilmilitär tjänsteman med ansvar för upprättande av landskapets rotelängder, den militära skatteuppbördens och redovisningen av densamma. Regementsskrivarna tillsattes av Krigskollegium efter förslag från regementschefen. Den ordinarie soldatposten var den till omfattningen största av de tre grupperna och därmed också den grupp med största antalet kända försändelser.

Brevexempel 1:

"Orders, Corporalen vid Wartofta Comp af No 9 Kongl. Skarab. Regemente, No 512 Lillja, Bredare. Forskaffas skyndsamt af Soldater. Befaller Axel Hulting. Komp Befälshavare."

Brev skickat med ordinarie soldatpost inom Vartofta kompani. Brevet har innehåll från 1847 och är skickat från kompanichefen Axel Reinhold Hulting (1825-1901) till hans korpral 512 Jan Fredrik Lillja (1818-1906) som bodde på soldattorpet Bredäng i Bredared. Brevet har fjäder och lacksigill på baksidan från Vartofta kompani.

Konungen
Trotjenare Fält Kamreraren
Herr Sven Ad. Fägersten
Entorp

fortställes skyndsmmeligen på Soldat
post från Kongsslena d. 8 Decembr
1812. Kl 8 eft.m. befaller
B: H: Posse
2218 Öfverste.

Skånings Komp

Brevexempel 2:

"Konungens Trotjenare Fält Kamreraren Herr Sven Ad. Fägersten Entorp, fortställes Skyndsmmeligen på Soldatpost från Kongsslena d.8 Decembris 1812. Kl 8 eft.m befaller C.H.Posse Öfverste. Skånings Komp."

Brev skickat med ordinarie soldatpost inom Skaraborgs regemente från regementschefen till fältkamreraren och brevet har befordrats av Skånings kompani i vilkas område adressaten bodde. Regementschefen Carl Henrik Posse(Regch 1809-1816) bodde på regementchefsbostället Kungslena och skickade brevet till Sven Adam Fägersten(1765-1851) som bodde på Entorp vid Synnerby en sträcka som fågelvägen är 35 km.

Extra soldatpost

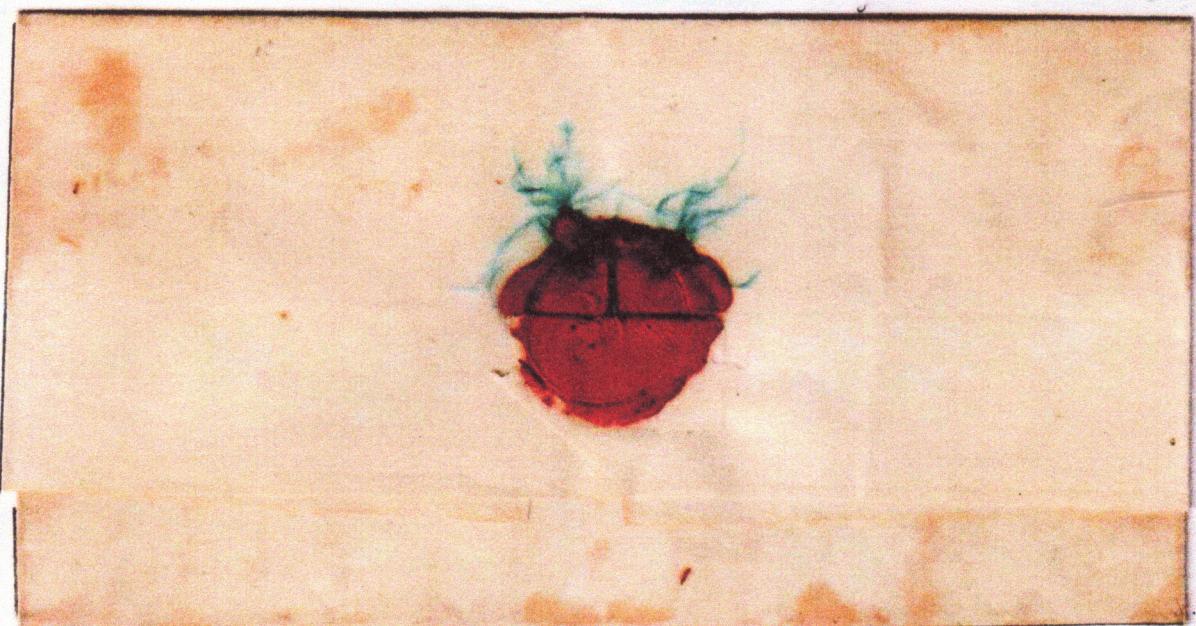
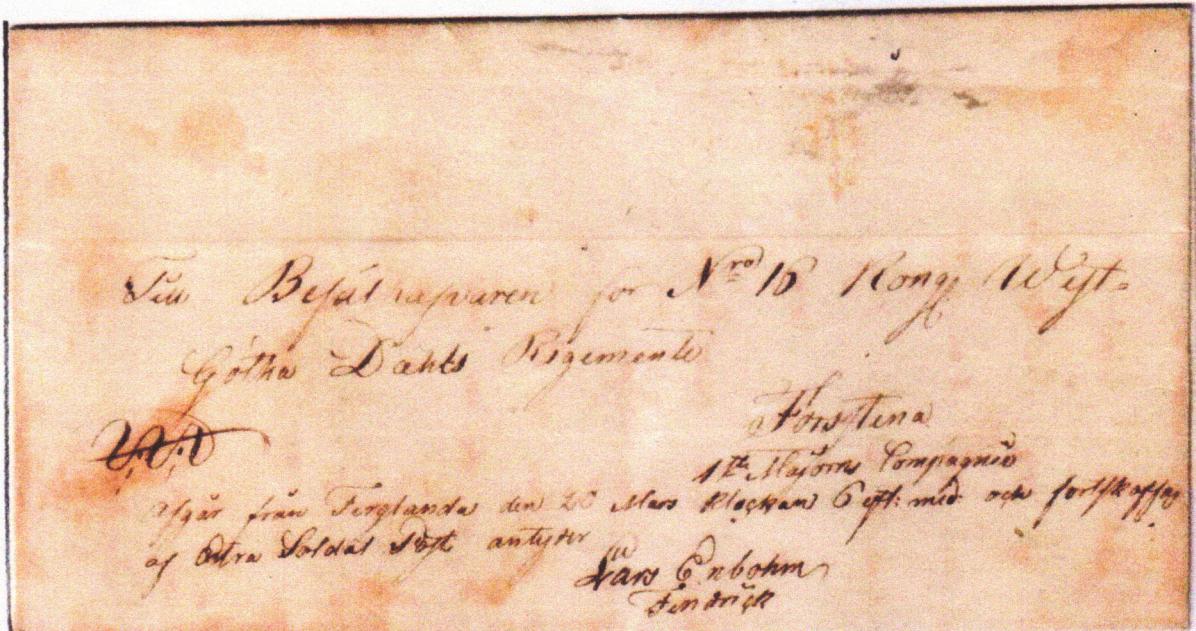
Med extra soldatpost avses postbefordran utanför den ordinarie postgången då ett särskilt brådkande behov uppstått. Det var mestadels ärenden som behövde handläggas utanför den ordinarie rutinen vid förbandet. Det kan också vara till adressater utanför den ordinarie soldatpostens rutter. Vid extra soldatpost handlar det alltså om en utökad turtäthet eller en befordran utanför den normala postgången, inte nödvändigtvis en högre befordringshastighet. Befordringshastigheten för soldatposten i fredstid var nog relativt konstant och kunde efter förutsättningarna marginellt påverkas.

Brevexempel 3:

"Löjtnanten och Kammarherren välborne Herr G G Lindencrona Årtekärr. FORT på Extra Soldat post från Mölltorp den 16. Nov. 1846 Kl 12 1/2 förm. Nycander, Skall vara framme till kl. 10 i afton."

Brevet är skickat med extra soldatpost inom Majorens kompani. Skickat från Mölltorp av Kapten Gustaf Fredrik Nycander(1798-1848)till Löjtnant Gustav Gabriel Lindencrona(1807-1871) som bodde på sitt boställe i Årtekärr vid Fagersanna. Brevet har både kronoslinga och fjäder.

Brevexempel 4:

"Till Befälhavaren för No 16 Kongl. West-Göta Dahls Regemente, Forstena, 1:A Majorn Compagnie. Afgår från Färgelanda den 20 Mars Klockan 6 eft.mid. och fortskaffas af Extra Soldat Post antyder Lars Enbohm Fendrick."

Brev skickat med extra soldatpost inom Västgöta Dals regemente från en Fänrik till Regementschefen. Wilhelm Albrecht Dorchimont(Regch 1817-1838) bodde på chefsbostället Forstena mellan Trollhättan och Vargön. Lars Johan Enbohm(1804-1846) var stabsfänrik och bodde i Färgelanda. Brevet har innehåll, liten kronoslinga och en ovanlig blå fjäder på baksidan.

Nummervarade soldater i budkavle

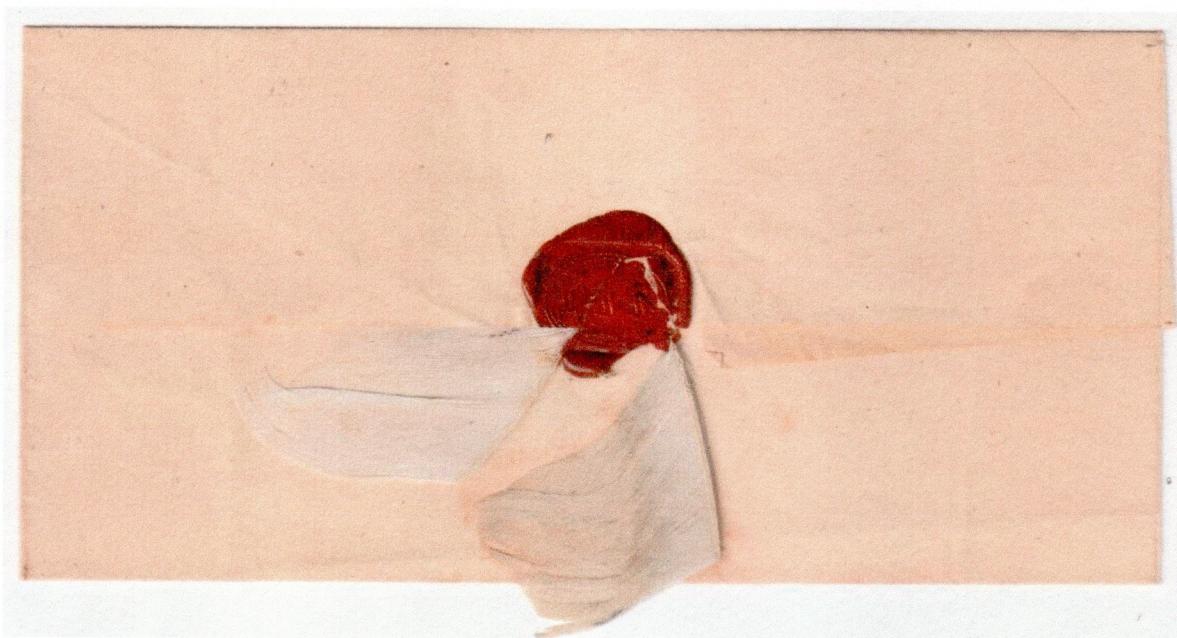
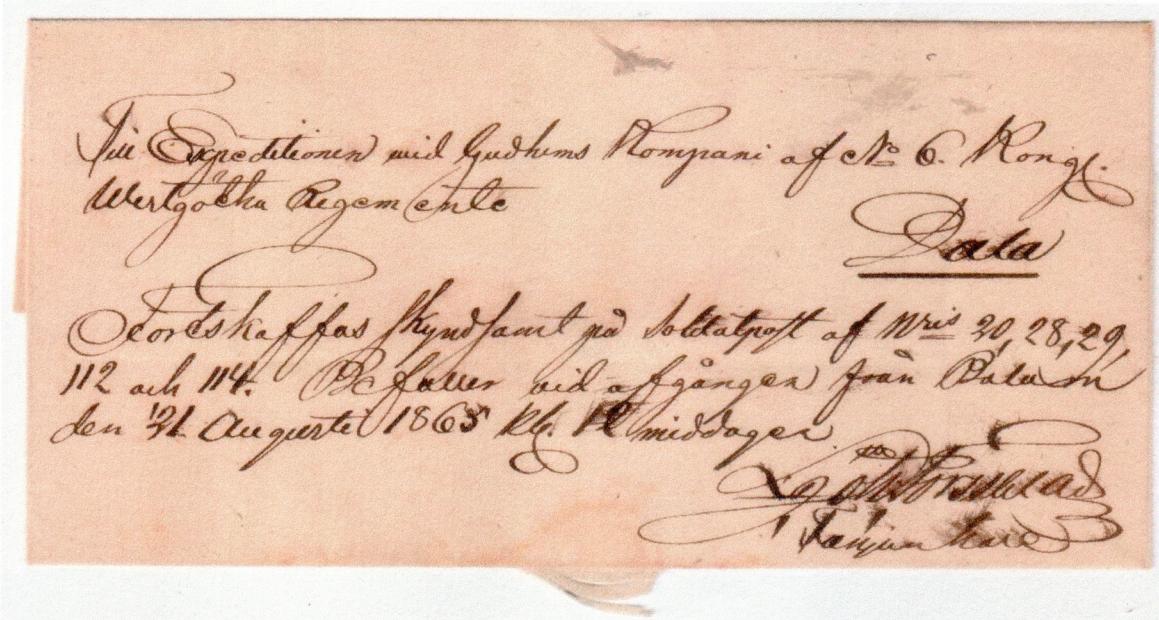
Soldatpostbrev är befordrade av nummervarade soldater som burit brevet i stafett inom regementet eller oftast kompaniet. I befordringsföreskriften på breven anges vilka soldatnummer som ska bära brevet. Det kan vara från några enstaka upp till åtta som är det mesta jag sett. Numret på soldaten motsvaras av numret i mönsterrollan vid regementet, dessa nummer går att hitta i generalmönsterrollan där också namnet på soldatens torp och andra uppgifter om soldaten går att finna. Man får förutsätta att soldaterna visste var de andra soldaterna de skulle lämna över breven till bodde. Överlämningen bör ha skett vid respektive soldattorp om inget annat överenskomits. Breven går alltså att följa geografiskt med hjälp av dessa soldatnummer samt soldattorpens belägenhet och därmed kan en möjlig befordringsväg skapas på en karta. Hastigheten för denna befordran är nog något högre än för de övriga. Försändelserna har ibland en påteckning som till exempel "Fortsäffas skyndsamt..." Försändelser med nummervarade soldater är helt klart de mest ovanliga av de tre förekommande grupperna. Ett uppskattat antal skulle kunna vara mellan tio och tjugo försändelser för soldatposten totalt.

Brevexempel 5:

"Konungen Troman och Överste Lieutenant samt Riddare af Kungl. Svärds Orden. Wälborne Herr J Boij Nyaxvall. Fortställes Skyndsamt afgår den 22 juni om aftenen från Capt. Lagerberg. Bäres af No 879, 788, 787, 752, 772, 751, 757 och 765. Som bär brefvet in i 1sta Majorns Compag." "

Brevet har burits av åtta stycken nummervarade soldater inom Skaraborgs regemente. Skickat 1815 från Kapten Adam Sebastian Lagerberg (1783-1823) som antagligen bodde i Varola utanför Skövde till Överstelöjtnant Johan Fredrik Boij(Boij), (1786-1858) i Axvall. Brevet har kronoslinga och Lagerbergs sigill på baksidan. Åtta namngivna soldater som har burit ett soldatpostbrev är det största antal som jag hittills sett. Brevet har även en kronoslinga.

Brevexempel 6:

"Till Expeditionen vid Gudhems Kompani af No 6 Kongl. Westgötha Regemente, Dala. Fortskaffas Skyndamt på Soldatpost af Nr 20. 28, 29, 112 och 114. Befaller vid afgången från Bolum den 21 Augusti 1863 Kl. 12 middagen L Joh. Forssblad, Fanjunkare."

Brevet har burits av fem nummernivna soldater inom Gudhems kompani vid Västgöta regemente. Brevet är skickat från Fanjunkare Lars Johan Forssblad(1825-1886) som bodde på Korsgården i Bolum till Kompanichefen Nils Gustaf Georg Silfverswärd(1821-1889) som var innehavare av herrgården Stora Dala utanför Stenstorp. Fågelvägen en sträcka på 12,5 kilometer men i verkligheten cirka 20 km. Det betyder att varje soldat har uppskattningsvis burit brevet mellan 3 och 5 kilometer vardera. Detta gjordes i blandad terräng och över Brunnhemsberget som är en del av södra Billingen. Vad gäller denna försändelse har det gått att hitta vad soldaterna hette som har burit brevet och var de bodde. När man har denna fakta kan man rita in sträckan på en karta för att kunna följa hur brevet tagit sig fram. Soldatnummerordningen bildar en tänkt befordringsväg på kartan som i högsta grad är rimlig med hänsyn till vägnätet vid tiden. Detta har jag aldrig sett att man kunnat göra med ett soldatpostbrev tidigare. För mig blir posthistorien i och med detta plötsligt mycket levande och påtaglig.

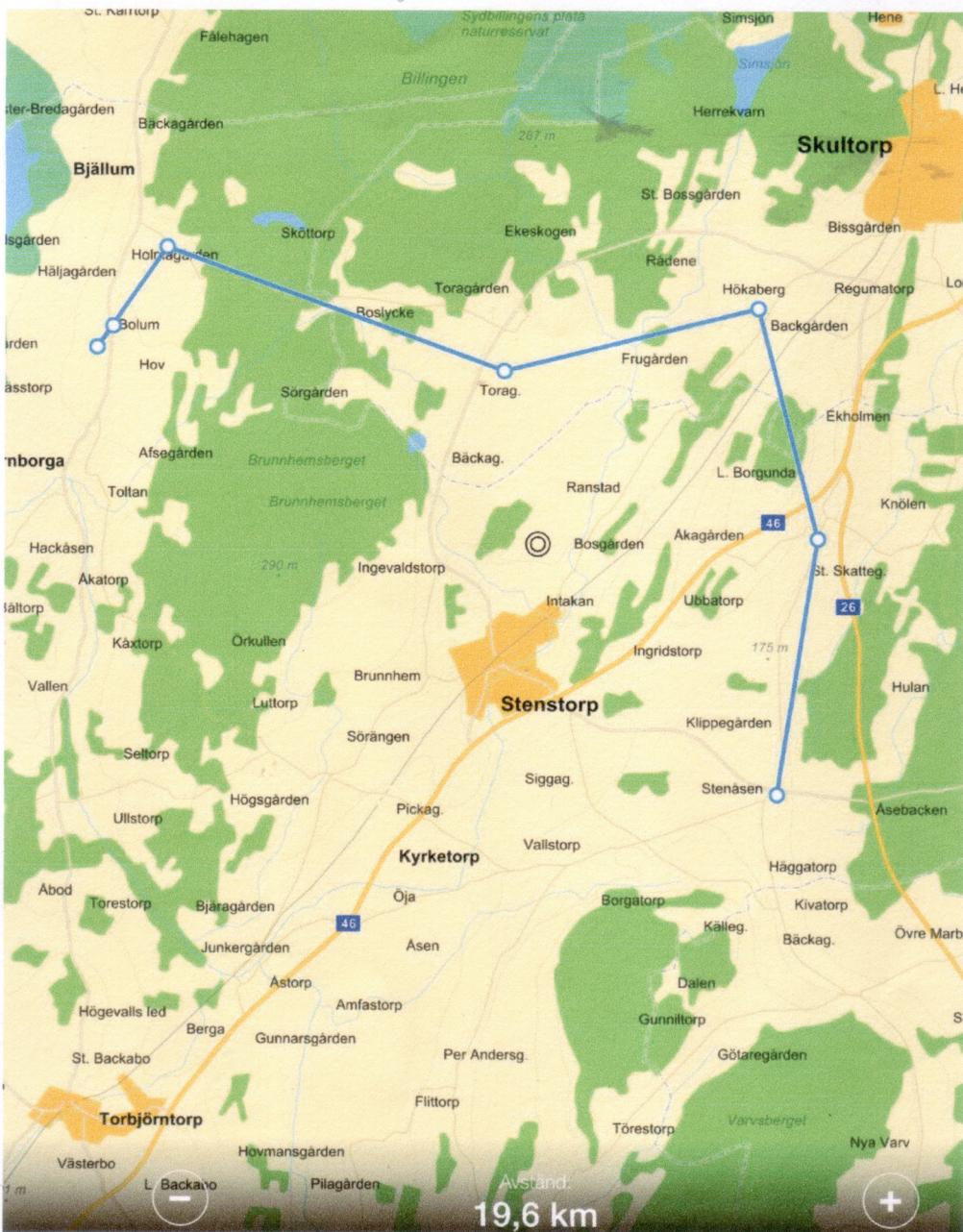

Bild 15 bildtext: Brevets befordringsväg. Rund blå ring markerar en del på brevets väg till mottagaren.

Bild 16 bildtext: Brunnhemsberget är en del av Billingens södra del.

Bild 17 bildtext: Korsgården i Bolum.

Avsändare	Fanjunkare Lars Johan Forsblad	Bolum, Korsgården
Soldat 20	Anders Leijon	Bolum, Samuelsgården
Soldat 28	Johannes Brodd	Bolumstorp
Soldat 29	Lars Roth	Häggum, Källegården
Soldat 112	Lars Hög	Hökaberg, Lars Arvidsgården
Soldat 114	Lars Säll	Borgunda, Anders Eriksgården
Mottagare	Kapten Nils Gustaf Georg Silfverswärd	Stora Dala Herrgård

Bild 18 bildtext: Stora Dala herrgård belägen i utkanten av Dala samhälle. Gården är känd sedan medeltiden men den nuvarande byggnaden är från 1740-talet.

Bild 19 bildtext: Nils Gustav Georg Silfverswärd slutade sin karriär som Överstelöjtnant vid Skaraborgs regemente och ligger begravd på Dala Kyrkogård.

Referenser:

- Bosved Å, "Reglementet eller instruktionen för Skaraborgs Lähns Infanterie regemente", 1982
- Grill C, Statistiskt sammandrag av Svenska Indelningsverket 2 delar, 1988
- Heurgren P, Svensk Militärpost, 1961
- Skillius E, Mo härads kompani, 1994
- Tillman F, Knektaaposten, Postryttaren, 1953
- Linderoth G, Parallelposterna i Sverige, SSPD Aktuellt om Posthistoria nr 9 2006
- Linderoth G, SSPD Posthistoriska notiser Nr 4 2003
- Forsell N, Kronobrevbäringen - klockarposten, Svenska Postverkets historia, 1936
- Brand E, Bland kronor slingor och fjädrar, 1974
- Larsson K+B, Swedish Postal History up to around 1880, Köhler Edition Spéciale 2017
- Hohndorf H, Om soldatposten, artikel i SFT april 2006
- Bensow E, Kungl. Skaraborgs Regementes historia 3 delar, 1944
- Noreen A, Kungl. Hallands regemente, 1911
- Frykberg J och Nilsson NE, Kungl Skaraborgs regementes chefer, 2021
- Generalmönsterrullor från Krigsarkivet
- Uppgifter från Centrala Soldatregistret

Samtliga avbildade försändelser är artikelförfattarens egena.

Oskar Peltokangas och Edvin Sundquist

Oskar Peltokangas föddes 1893 i Vasa, dit hans föräldrar hade flyttat från Gamlakarleby landsförsamling. Fadern var finne, fabriksarbetare, och kom från Lappjärvi, modern svenskösterbottniska, född på Lyttbacka hemman i Kronoby. I honom, skriver K.A. Wegelius i "För Finlands frihet", förenades på ett vackert sätt våra två nationaliteter. Han framstod under och efter inbördeskriget som en beundrad vit hjältegestalt i Vasa och Österbotten.

Han genomgick Brändö svenska folkskola och måste sedan omedelbart, som trettonåring, börja dra sina strån till stacken för att bidra till den som alla dåtida fabriksarbetare på mycket njugga villkor levande familjens uppehälle. Han fick anställning på Vasabladets officin och genomgick under de följande nio åren de olika graderna i det dåvarande typografyrket: springpojke, lärling, maskinsättare. Därjämte var han en entusiastisk idrottsman, som flitigt och med framgång deltog i tävlingar, och en aktiv medlem av Dragnäsräcks frivilliga brandkår.

Under sin anställning vid Vasabladet blev han av naturliga skäl bekant och småningom god vän med Edvin Sundquist.

1915 vände sig Oskar Peltokangas till Sundquist, sade sig veta att en skara studenter som båst fick militär utbildning i Tyskland för att i sinom tid delta i ledningen av Finlands befrielse från tsarväldet, och frågade om det var möjligt att också karlar utan "högre skolkunskaper" kunde få vandra samma väg. Jägarvärvaren Sundquist upplyste honom om att vem som helst som var patriotiskt sinnad och därtill hågad mer än gärna var välkommen i Lockstedt, men att det först gällde att noga överväga beslutet och alla därmed sammanhängande komplikationer och risker.

Efter ytterligare ett par samtal mellan de två var saken klar. Den 9. december reste Peltokangas med den sista båtlägenheten före vinterns definitiva inbrott från Vasa via Umeå och Stockholm till Tyskland.

Därefter hade Edvin Sundquist blott ett fåtal och indirekta underrättelser om Peltokangas, till dess han själv som aktivistisk fribytare och politisk flykting i Stockholm i slutet av juni 1916 hade tillfälle att återknyta kontakten per korrespondens. Därvid framgick det att Peltokangas nu hade klarat sin militära grundutbildning och jämte jägarbataljonens huvudstyrka låg ute vid östfronten. (Rätt många av

Oskar Peltokangas' och andra jägares brev till Sundquist finns f.ö. bevarade i den sistnämndes efterlämnade brev- och dokumentsamling).

I april 1917 blev Oskar Peltokangas tillsammans med några andra jägare kommanderad till Finland för att delta i och leda det pionjärarbete som måste bli gjort för att den med all sannolikhet snarlig stundande frigörelsekampen skulle kunna lyckas. På grund av mellankommende förhinder i form av den ryska gränsbevakningens och polisens ökade vaksamhet och det rätt livligt florerande angiveriet blev det lilla jägarkommandot dock tvunget att tillbringa sommaren och hösten 1917 på svenska sidan, i Luleå.

Vid tiden för novemberstrejken i Finland, under vilken de första röda våldsdåden skedde och de första halvt våldsamma sammanstötningarna mellan vita och röda försiggick, vistades Peltokangas några dagar i Stockholm och sammanträffade där med landsflyktiga aktivister och jägaretappmän, där ibland och inte minst med Edvin Sundquist, som apropå de dagarna berättar:

"Med harmfylld förväntning erfor han om de klart framträdande tendenser från arbetarledningens sida att äventyra landets oberoende genom att kvarhålla den ryska militären i landet och med stöd av dess bajonetter genomdriva sina socialpolitiska omstörningskrav.

— Den beklagliga utveckling sakläget nu höll på att taga berörde honom så mycket smärtsammare som han ju själv hade räknat sig till de organiserade arbetarnas led och personligen deltagit i deras strävanden. Intresserad av arbetarföreningarnas kulturella arbete hade han bl.a. tillhört Folkets hus' teater i Vasa och även på annat sätt... verkat för arbetarklassens bästa. I allmänhet åtnjöto socialisterna inom emigrantkretsarna i Sverige i det längsta anseende såsom de öräddaste förkämparna för landets självständighet. Tokois rättsframma uttalanden i lantdagen jämte en hel del andra omständigheter syntes ju i början utlova det bästa. ---

Huvudsaken för de talrika finländska 'desperados' utomlands var ryssarnas utdrivande ur landet. Alla, som ville gå med på det programmet, voro välkomna stridskamrater, oberoende av partiståndpunkt i övrigt. Men alla som nu i det avgörande ögonblicket, då frukterna av ett flerårigt ihärdigt och under största personliga uppoffringar och försakelser bedrivit arbete hägrade inom räckhåll, äventyrade målets uppnående, voro givna fiender, oavsett om de voro borgerliga brobyggare eller socialistiska bolsjevikvänner. --- Det återstod nu ingenting annat än kamp på två fronter: mot ryssarna och mot de bolsjeviksmittade socialisterna, som ingått ett landsförrädiskt förbund med dem. --- Den finländska jägarbataljonen var sammansatt av representanter för alla befolkningslager, partier och sociala åskådningar, men den var så till vida homogen, att fältropet 'Ned med Ryssland i Finland!' var allas lösen. Här måste alla andra hänsyn obönhörligen vika.

Det är mot bakgrunden av detta betraktelsesätt även Oskar Peltokangas' beslutsamma ståndpunktstagande måste ses. Det var ryssarnas utdrivande ur landet hans personliga insats från första stunden hade gällt, men han ryggade icke tillbaka för att bruka svärdet även mot dem av sina egna landsmän och f.d. partikamrater, som ställde sig i vägen, då det gällde att sopa rent hus.¹⁾ --- Därmed hade han dock icke på något sätt svikit den sanna, ridderliga demokratins ideal. Han var fortfarande och kände sig som en man av folket och visade även, att han i sällsynt hög grad kunde tillvinna sig de djupa ledens kärlek och

högakning inom den laglydiga delen av sin hembygds folk. Det är män av Oskar Peltokangas' typ, som skola bygga vårt lands framtid på den lagbundna folkfrihetens fasta grund."

1) Några andra av jägarbataljonens medlemmar som kom från arbetarfamiljer och själva varit engagerade i arbetarrörelsen fann det dock omöjligt att "bruka svärdet mot sina egna" och anhöll vid återkomsten till Finland om att inte behöva delta i inbördeskriget, vilket även beviljades dem.

I början av december 1917 tog sig Oskar Peltokangas från Umeå — med hjälp av en gammal bekant som han råkat träffa där samt dennes motorbåt — längs den gamla beprövade jägarstråkvägen över Kvarken till Vasa i kallt och ruskigt väder med isblocken simmande kring båten. Vid Köklot var han och hans biståare på håret när att kollidera med en rysk patrullbåt som var ute på spaning efter en misstänkt bogserbåt från Petsmo, men undgick tack vare tät dimma den faran och kom lyckligt och väl till Vasa. Därifrån begav han sig i enlighet med sina order till Sundom för att fungera som instruktör för skyddskåren där vid övningarna och förberedelserna för vad som komma skulle.

Från och med nu var han, för att citera Sundquist, "ehuru till en början i största hemlighet en av förgrundsgestalterna i det befrielseverk, som med vasabygden som utgångspunkt omsider ledde till de ryska hordernas och de inhemska upprorsmännens nedkämpande."

På juldagkvällen kom det till en skärmetsling mellan Sundom skyddskår, ledd av Peltokangas, och en trupp från den del av den ryska vasagarnisonen som var förlagd i Ytersundom, varvid två ryska soldater dödades. Upphovet till sammandrabbningen befanns sedan vara det ryska förbandets egen kock, som av okänd anledning bibragt de sina den uppfattningen att skyddskåren redan nu stod i beråd att anfalla vilket ögonblick som helst och därmed förorsakat alarm och en rysk "strafexpedition" till skyddskårens huvudtillhåll vid ungdomshuset och på Näset.

Detta var jämte en likartad händelse i Simo nära Kemi den första striden mellan finländsk skyddskår och rysk soldatesk.

Efter det nyssnämnda nappataget fördes Peltokangas av en bekant i största hast och hemlighet till Jungsund, där han höll sig dold några dagar. Därefter fortsatte han sitt instruktions- och organisationsarbete, nu bl.a. i Karperö, Malax och Kristinestad.

Inför avväpningsoperationen i Österbotten den 28 januari 1918 hade Oskar Peltokangas och hans då närmaste medarbetare Ernst August Mitts fått order att med en trupp bestående av Sundom, Solf, Malax och Bergö skyddskårer planera och verkställa intagningen av Vasklot med bl.a. en rysk artillerikasärn invid Borgaren och en marinkasärn vid hamnpirarna samt avväpna och ta till fånga de där förlagda ryska trupperna. Operationen genomfördes med framgång och nästan helt utan

blodsutgjutelse emedan de överraskade ryssarna så gott som genomgående kapitulerade utan försök till motvärn. Därefter hann Peltokangas, Mitts och deras man-skap ännu delta i inringningen av kasärnområdet inne i staden. Också där kapitulerade huvuddelen av den ryska vasagarnisonen utan strid.

Efter erövnings- och avväpningsoperationen i Vasa blev Peltokangas' närmaste uppdrag i det nu i full låga uppblössade inbördeskriget att som kompanichef delta i intagningen av Uleåborg, Brahestad, Kemi och Torneå. Därvid utmärkte han sig upprepade gånger i strid både som ledare och genom personligt mod och tapperhet. Enligt vittnesbörd av medlemmar av hans kompani ådagalade han utom tak-tisk blick och teknisk skicklighet — han var ju den enda i kompaniet med tidigare erfarenhet av krig och hårda strider — även en imponerande förmåga att med en förening av sträv saklighet och öppenhjärtig, varm kamratlighet leda sina mannar.

Efter några dagars permission i Vasa fick Peltokangas order att försöka samla ihop ett kompani frivilliga som under hans befäl skulle sändas till fronten antingen i Tavastland eller Satakunta. Han fick också snabbt ihop den äskade styrkan, som bestod av sundom-, korsholms-, oravais- och vasabor. Den 13 februari — tolv dagar innan jägarbataljonens huvudstyrka steg i land tillbaka på hemlandsjord i Vasa, beredd att sättas in i kriget som befäl och underbefäl — avreste Oskar Peltokangas och hans nyförvärvade kompani från staden med den tavastländska fronten som mål.

Det var i den vita offensiven mot Tammerfors som Peltokangas' kompani sattes in. Det deltog under hans ledning i striderna vid Filpula, Manninen, Kuru och Ori-vesi. Den 23 mars började en häftig och segsliten kamp om Messuby socken, varvid Peltokangas den 25 mars fick order att storma och erövra kyrkbyn. Efter en dags ihärdiga forceringsförsök mot hårt motstånd och med avsevärda förluster nådde kompaniet sent samma kväll centrum av kyrkbyn, där det ännu invid kyrkan och den bredvidliggande folkskolan råkade ut för hård korseld. Därvid träffades Oskar Peltokangas av en explosiv gevärskula. Han blev hastigt förd till en norsk fältambulans i Kangasala, men dog där samma natt.

I Uleåborg hade Oskar Peltokangas tagit hand om en halvt vilsekommen 13-årig pojkytting. Denne, Onni Kokko, var en arbetarpojke som av ett barnsligt betingat personligt rysshättade drivits att söka sig från det röda Helsingfors över till den vita sidan, hakat sig på ett vitt förband vid offensiven i norra Finland och följt med det vid intagningen av Uleåborg, där han liksom något senare i Vasa förevisades som ett patriotiskt kuriosum och en inkarnation av Soldatgossen i Runebergs berömda dikt. Han tydde sig nu till den hygglige och godhjärtade Peltokangas och följe denne åt som en trogen skugga i ur och skur.

Eftersom det inte fanns någon annan som kunde och ville ta hand om pojken, lät Oskar Peltokangas honom följa med till fronten i Tavastland, där han fortsatte att

försöka vårda och beskydda Onni så gott det gick med hänsyn till omständigheterna. Formellt och delvis också faktiskt fungerade pojken som stafett och stridsordnarnas åt Peltokangas.

Onni Kokko blev liksom Peltokangas svårt sårad i Messuby. I motsats till sin faderliga omhändertagare och beskyddare levde han ännu en kort tid och blev transporterad till fältlasarettet i Vasa, där han avled av sina skador.

Onni Kokko, hans korta liv och hans öde gav Jarl Hemmer stoff till kortromanen "Onni Kokko", som utkom hösten 1920. Den boken är i mycket en "vit" hjälteossehyllning med drag av hurtfrisk äventyrsroman eller indianbok för pojkar. Men samtidigt är den — som Johannes Salminen mycket riktigt konstaterar i sin doktorsavhandling (Jarl Hemmer, en studie i liv och diktning, 1955) — det första verket av Hemmer där hans i grund och botten tvekluvna, även självkritiska inställning till brödrafedjen och den sociala verkligheten bakom denna skymtar fram; en etisk och moralisk jakobskamp som 1930 skulle få sin slutgiltiga manifestation i den gripande, betydande och viktiga fånglägersromanen "En man och hans samvete".

Här, i "Onni Kokko", framträder denna smärtsamma problematik främst i bilen av pojkens omhändertagare och tillfälliga chef, jägarkapten Karr; ett porträtt som förvisso inte är tecknat med jägarlöjtnant Peltokangas som karaktärsförebild, utan snarast har drag som för tanken till Hemmers egen personliga分裂ring och svåra åskådningsmässiga dilemma. Utåt hård och hänsynslös drabbas Karr till följd av dödandet och grymheden i brödrafedjen och sin egen flykt in i brännvinet av ett personligt sammanbrott och drivs till en av allt att döma självvald död. (Ett slut som i sinom tid skulle bli Jarl Hemmers eget). Innan kapten Karr stupar — eller låter sig bli skjuten — förkunnar han i en sårig inre monolog att allting, hela världen stinker blod för honom och att alla är bröder i samma förbannelse, vita och röda, finnar och ryssar.

Minnesskrift om folkhjälten

Vänskapen med Oskar Peltokangas, dennes jägar- och krigsinsats och kanske också hjälteglorian kring honom i hemtrakten gav upphov åt det — tyvärr — enda som Edvin Sundquist någonsin publicerade i bokform: en levnads- och minnesteckning med titeln "Vasabygdens folkhjälte", utgiven senhösten 1918.

På 80 glestryckta sidor ger Sundquist här en beskrivning av Oskar Peltokangas' bakgrund och redliga, varmt trofastas karaktär, berättar kortfattat om hans tidigare levnadslöpp, om de samtal som ledde till hans jägarenrollering och de strider han deltog i samt händelseförloppet i Messuby.

De citat av Sundquist-text som anförlts tidigare i detta kapitel är tagna ur min-

nesskriften. När jag läser den i dag förefaller det mig som om Sundquist här i ett fåtal formuleringar skulle ha påverkats av en just då gängse och förståelig dragning åt en viss patetisk fraseologi. Men som helhet tagen är den lilla boken ett sakligt, omsorgsfullt dokumenterat vittnesbörd, välgörande fritt från hätskhet och hat mot den röda parten i inbördeskriget.

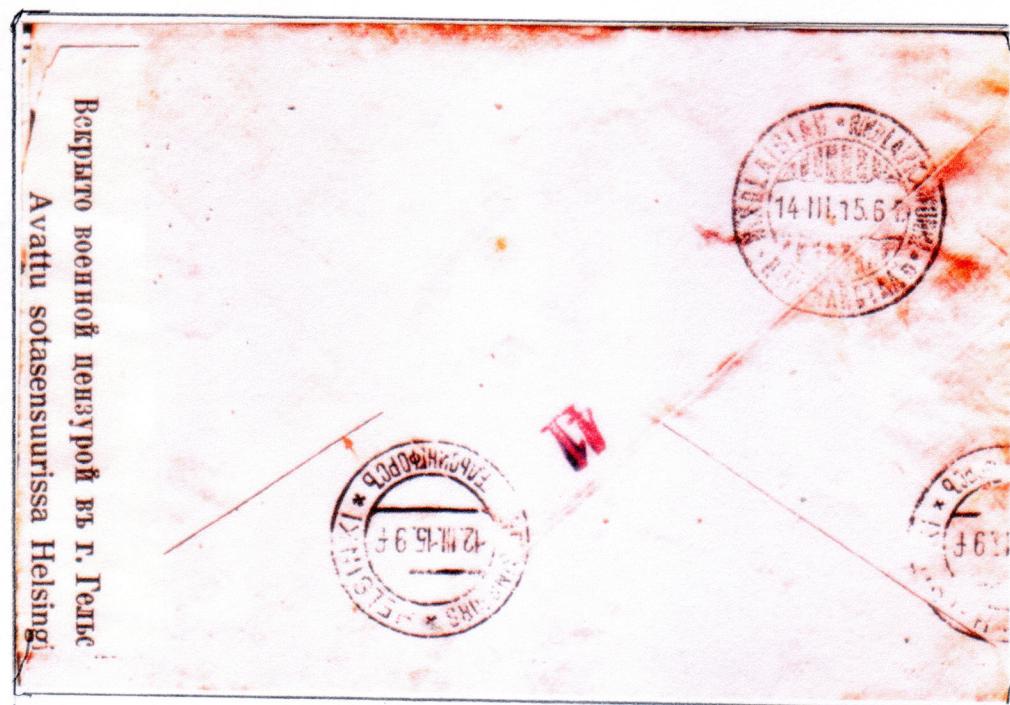
Kluven epilog

Att det frihetskrig den landsflyktiga jägaraktivisten Edvin Sundquist såväl som medlemmarna i själva jägarbataljonen trott sig skola återvända till i verkligheten blev ett inbördeskrig var en smärtsam överraskning både för honom och för många — kanske de flesta — i bataljonens manskap och befäl.

Sundquists och Vasabladets ståndpunkt var och förblev naturligtvis vit, borgerlig. Men de folkliga och socialradikala dragen i hans karaktär och ståndpunktstaganen svek aldrig; inte heller nu, trots en del svävningar på målet i spalterna under åren 1918 och 1919. Han hörde dock till dem som påtalade broderkrigets hemskta efterspel i form av summariska dödsdomar och arkebuseringar samt härjande hunger- och farsotsdöd i lägren med röda fångar — första gången den 4 juli 1918 i ett lantdagsbrev skrivet av Julius Sundblom och infört som ledande artikel, samtidigt som Sundblom jämte tre andra medlemmar av svenska folkpartiets lantdagsgrupp (Eirik Hornborg, Annie Furuhjelm och G.A. Rosenqvist) inlämnade ett spörsmål till regeringen om de eländiga förhållandena i fånglägren och vikten av att avskaffa dem av både humanitära och utrikespolitiska skäl. I utländsk press hade då redan ingått talrika och ofrånkomligen befogade artiklar om ”den vita terrorn” i Finland efter inbördeskriget.

Även amnestin hälsades av Sundquist med tillfredsställelse efter hand som den började komma och fortsatte i ansatsvis avgivna och behandlade propositioner ända fram till 1927. Trots att majoriteten av svenska folkpartiets lant- och riksdagsgrupper samt största delen av partiets ledning och påfallande många annars inflytelserika medlemmar av det hela tiden — jämte stora delar av finska samlingspartiet — framstod som benådningarnas mest tjurskalliga för att inte säga ärkkreaktionära motståndare. Orsaken till detta beteende är inte lätt att analysera fram på ett begränsat utrymme som detta, men tydligtvis fanns där drag av ”masshysteri”, som Nils Meinander har kallat det, såväl som personlig förbittring och kortsynta politisk-taktiska skäl som drivfjädrar till denna långvariga hatiskt inhumana attityd.

Sista gången jag träffade och samtalade med Edvin Sundquist — det var 1961 — yttrade han, kanske delvis på grund av ett visst inflytande från debatten om andra delen av Väinö Linnas torpartrilogi (”Upp trälar”, 1960) — sin förståelse för flera av bevekelsegrunderna till det han då alltjämt kallade det röda upproret; nu dock utan att alls begagna ordet ”landsförräderi” i sammanhanget.

Oskar Peltokangas arbetade som typograf på Vasabladet och blev här bekant med Edvin Sundquist, som frutom att vara tidningsman även var "Jägarvärvare". Som sådan arbetade han i det tysta med att värvva unga patriotiska studenter till "Jägarsoldater" i Lockstedt / Tyskland. 1915 anslöt sig Oskar Peltokangas till denna utbildning och deltog senare 1918 i det finska inbördeskriget. Peltokangas blev kompanichef och hans kompagni ingick i den vita offensiven vid Tammerfors den 23 mars 1918. Han träffadrs av en explosiv gevärskula och hastigt förd till Norska Fältambulansen i Kangasala men avled samma natt.

Genom olika "täckadresser" skrev Oskar Peltokangas till sin syster i Wasa. Försändelsen är från STOCKHOLM 1915 till WASA – BRÄNDÖ /Finland med ankomststämpel Nikolaistad (Wasa) den 14.3.15 och censurerad i Helsingfors den 12.3.15 (HE-V-03, He-S-11).

Brev från TORNEÅ/Finland den 2.3.16 till WASA BRÄNDÖ (Nikolaistad) den 4.3.16. Avsändare är Oskar Peltokangas via en täckadress i Torneå till sin syster i Wasa. Försändelsen har censurerats i Helsingfors. Höger kortsida bär en trespråkig censurförslutning (HE-V-03) och på baksidan en violett censurstämpel (HE-S-41).

Fra Norges
Røde Kors

Runtäppasti

Rauva I. Bernhard

Jyväskylä?

Fra

Norges

Røde Kors

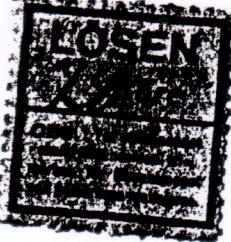
Fältpostbrev från Norges Röda Kors Ambulans till JYVÄSKYLÄ.
Ankomststämplat den 15.3.18 på försändelsen baksida.

Brev från FALUN den 23.3 18 till svensk trivillig vid Svenska Brigaden i ULEABORG Brigadens uppsamlingsplats)

Adressaten och Brigaden hade vid brevets ankomst givit sig av söder ut mot TAMMERFORS och försändelsen har eftersänts och försetts med stämpeln "Överbefälhavarens i Finland stab" samt "Kenttäposti"

På följande två sidor visas fältpostförsändelser till Sverige, vilka har avlämnats till den reguljära finska fältposten
Korten sändes till Sverige via Torneå där de passerade den finska censuren. Försändelserna skulle i detta fall vid ankomst till Sverige lösenbeläggas men ibland (oftast) såg postpersonalen mellan fingrarna med att kräva lösen. Detta för att visa sin sympati med de kämpande svenskarna i Finland. Alternativa postvägar var att försändelserna samlades upp av Brigadstabben och sändes med kurir till Haparanda eller Stockholm där föreningen "Finlands Vänner" frankerade posten och sände den vidare. En sista utväg var att frankera med finskt porto till Sverige när så var möjligt.

Union Postale Universelle

Postikortti

Suomi

Postkort

Finland

Kenttäposti

Fältpost

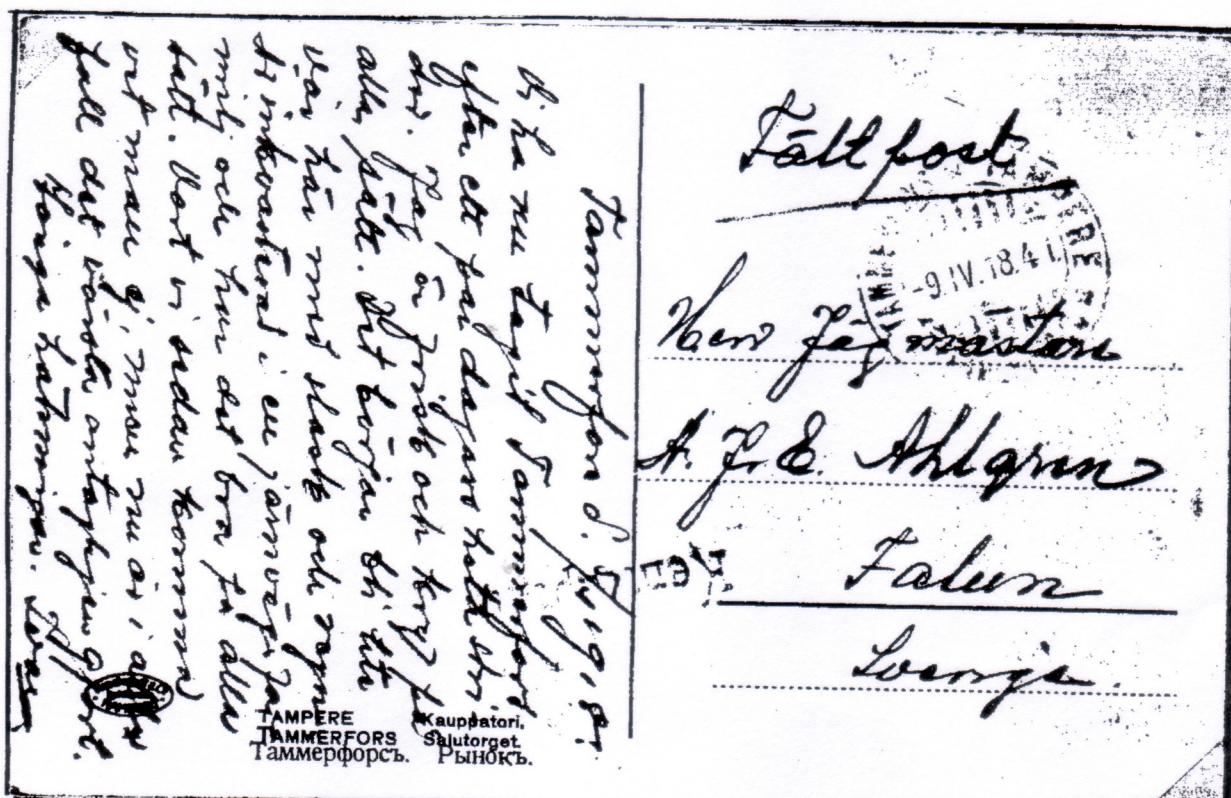
Från Tammerfors 2/4 1918
Jag mår bra, ligger fortfarande utanför Tammerfors.
Här är värre, lagom kallt.
Det har varit lugnt de sista
dagarna. Hjälpta halmiga
ps
Soar

Tre Gorda Ahlgren
Tisknäs

Falun
Sverige

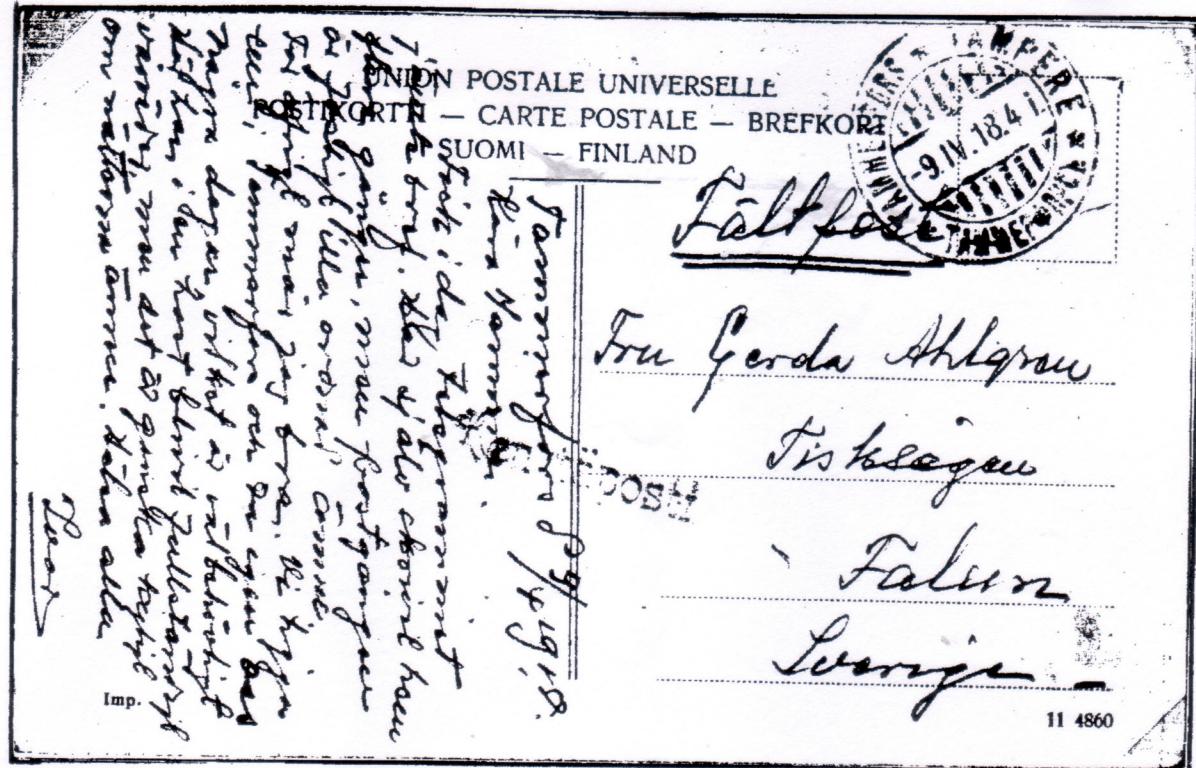
Fältpost / Tammerfors den 2.4.18. Lösenbelagt kort "20 öre".

"Jag mår bra ligger fortfarande utanför Tammerfors...".

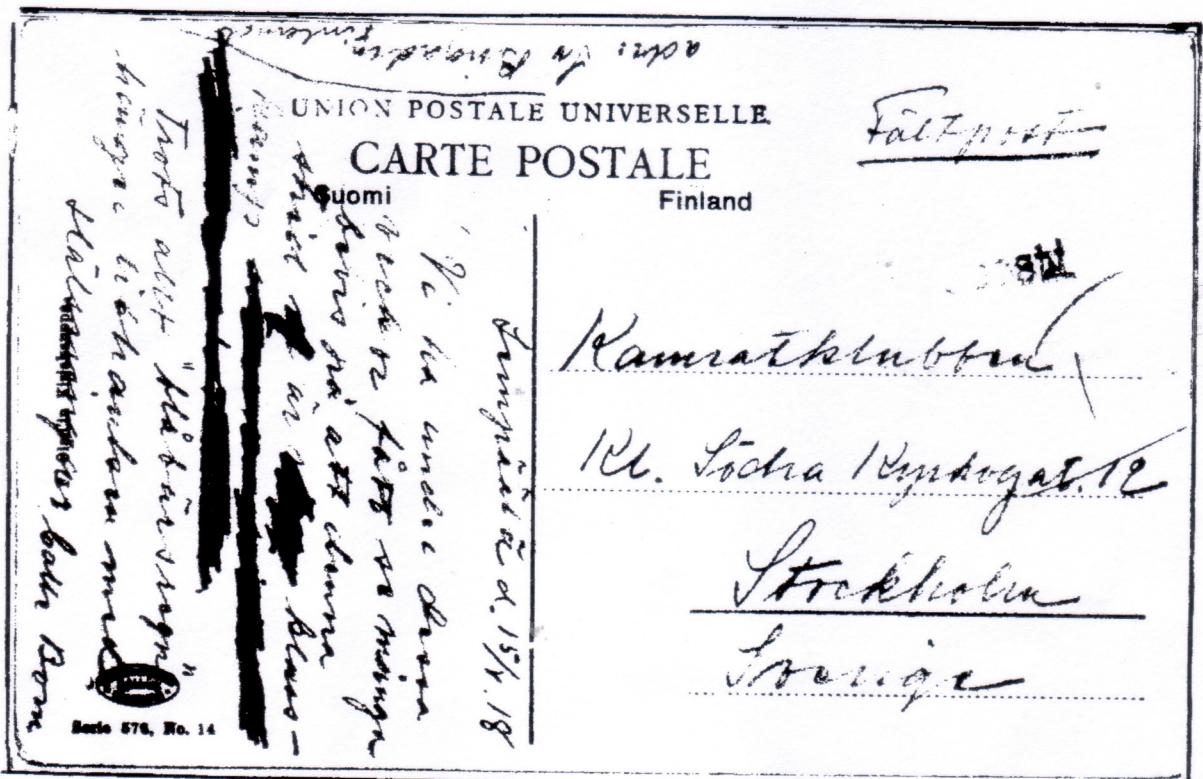
Fältpost / Tammerfors 5.4.18. Avstämplat 9.4.18

"Vi har nu tagit Tammerfors efter ett par dagars heta strider...".

Fältpost / Tammerfors 9.4.18

"...Har själv skrivit hem flera gånger men postgången är fasligt illa ordnad ännu....".

Fältpost / Lempäälä 15.4.18

"vi ha under dessa veckor fått se många bevis på att denna strid — är — klasskamp....".

Censuren i Torneå har raderat i texten.

NORSK POSTKONYTROLL
UNDER "FELTOGET april – juni 1940

Se tidigare nummer av MPT

S. Karlsson

Brevkort från svensk frivillig i Norge stämplat "FELTPOSTKONTOR No, 9" den 30.4.40 till ENSKEDE /Stockholm / Sverige.

Försändelsen har en handskriven censurnotering "Kontrollert / Sersj. A.K." vid det nyöppnade Kontrollkontoret vid FPK 9.

Fältpostkortet har sänts med postrutten från FPK 9 /Setermoen i Troms till Björkliden i Sverige. Postvägens första tur var den 30.4.40.

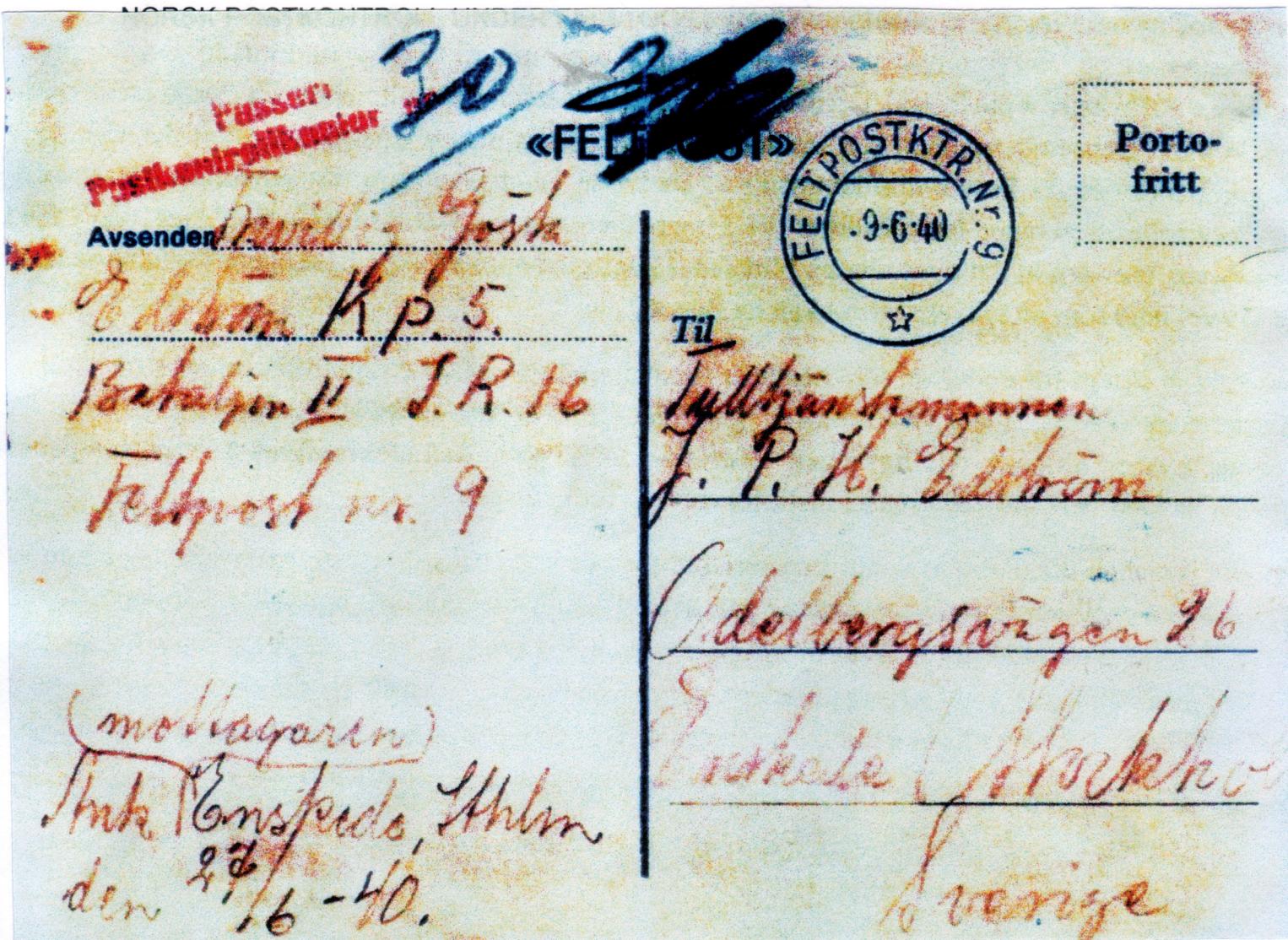
Försändelse från STOCKHOLM den 30.5.40 till svensk frivillig på norsk sida i Nord-Norge (I L komp JR 16 Feltpost nr 9).

Postvägen har varit Stockholm – Haparanda – Torneå – Salmijärvi – Svanvik – Kirkenes – FPK 9 med censur vid Kontrollkontor 12 i Kirkenes.
Adressaten var med i slutkampen om Narvik/Bjørnefjell i maj-juni 1940.

Den 10.6.40 avslutades stridigheterna och norsk militär avrustade. I Norge talar man inte om kapitulation, eftersom motståndet flyttades över och fördes från England. FPK 9 blev flyttat till Moen i Målselv för att betjäna staben under avvecklingen/avrustningen i Nord-Norge och lades ned den 23 juli 1940.

Då brevet till Gösta Edström ankom FPK 9, var han redan avrustad och hemrest. Försändelsen går i retur 24.6.40

Objektet är unikt och såldes i mars 2015 på Engers Auktion i Norge för 27 000 Nkr.

Portofritt brevkort / FELTPOST från svensk frivillig under "Felttoget 1940" stämplat FELTPOSTKTR. Nr 9 den 9.6.40 sändt till ENSKEDE / Stockholm / Sverige med ankomstnotering i nedre vänstra hörnet "Ank mottagaren Enskede Sthlm den 27.6.40.

Försändelsen bär en röd censurstämpel "Passert/Postkontrollkontor". Stämpeln är troligtvis en variant av stämpeln vid "Postkontrollkontor 8" i Tromsö, här utan nummer, använd vid gränsstationen Helligskogen.

Postvägen har varit från FP nr.9 via Skibotn – Helligskogen – Karusuando till Stockholm. En alternativ postväg var via Björkliden, men den vägen stängdes 10.6.40. Postkortet är poststämplat den 9.6.40 och därefter har det censurerats, vilket gör att denna postväg var omöjlig. Försändelsen har lösenbelagts med 30 öre vid ankomst i Sverige.

Fältpostkuvert, helsak stämplat "FELTPOST KTR 9" den 9.6.40 till Postfack 39 LULEÅ / Sverige.

Kuvertet bär en tvåradig röd censurstämpel "Passert / Postkontrollkontor" vid Helligskogen. Se försändelsen på föregående sida.

Avsändaren är en svensk frivillig i Nørgr under fälttåget i april – juni 1940.
Adressaten är samma person som på föregående fältpostkort.

Vid ankpmst har försändelsen lösenbelagts med 40 öre (grundporto 20 öre + 20 öre straffporto).

På kuvertet finns även postbehandlarens signatur.

Postvägen har varit densamma som postkortet på föregåend sida.

POST TILL SVERIGE BESLAGTAGEN OMBORD PÅ "S/S Carolus" 1.9.40

Staffan Karlsson

Onsdag 13 november 1940

Dagens englandsbrev voro öppnade av tysk censur!

Sändningen kom från kapad
båt tror posten

Engelsk post har i dag anlånt till Göteborg. Av befordringstiden att döma har den vandrat jorden runt. Samtliga tre brev, som tillställdts HT som illustrationsmaterial ha nämligen avsänts 31 juli och sålunda haft tre och en halv månad på sig. Det intressanta är emellertid, att den engelska posten är censurerad av såväl den engelska censuren som av — den tyska!

Den tyska censuren har öppnat breven i motsatt ända mot den, där den engelska censuren öppnat dem. Breven se sålunda ganska genomlästa ut. Ett av dem innehöll ändå ett så kraftigt uttryck som följande, skrivet av en i England bosatt norsk fru:

— När vi segrat, skola vi...

Förste kontrollören meddelar, att en hel del brev förete precis likartad dubbeltcensurering. Enligt hans förmenande beror det på, att posten fraktats med något fartyg som tyskarna uppbringat. Förmodligen har posten i alla fall gått den långa vägen jorden runt.

Geprüft

EXAMINER 394.

FROM
DUNHAM
The HEATING SERVICE
REG. TRADE MARK
d Road, Morden Road, Merton, London, S.W.19

WIMBLEDON
7 PM
7 AUG
1940
S.W.19

CONTENTS - ENGLISH LANGUAGE

MESSRS A/B CALDARIA,

SKEPPSBROPLATSEN 1.

GOTHENBURG.

SWEDEN.

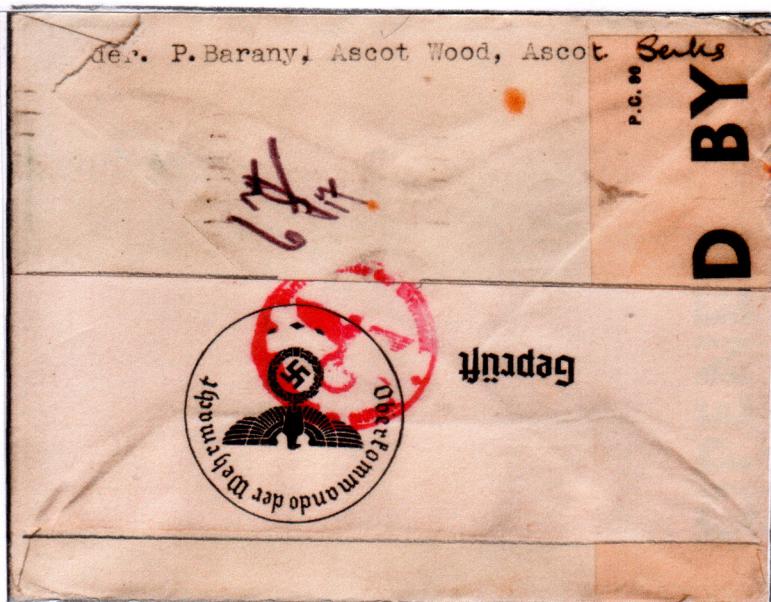

Ytpostbrev från LONDON den 6.8.40 till STOCKHOLM brittisk Liverpoolcensur och tysk Berlincensur. Kuvertets framsida bär en tysk röd handskriven transitnotering "73". Någon ytpostväg från England till Sverige via Tyskland vid denna tid var ej möjlig.

Den 18.4.40 hade England infört en sjöblockad av Centraleuropa. Blockaden skulle även omfatta Skandinavien och Finlands hamnar. Den brittiska krigsekonomiminstern önskade, att Finland skulle fortsätta samarbetet med de allierade, varför blockaden inte fick den ursprungliga effekten (se Petsamotrafiken).

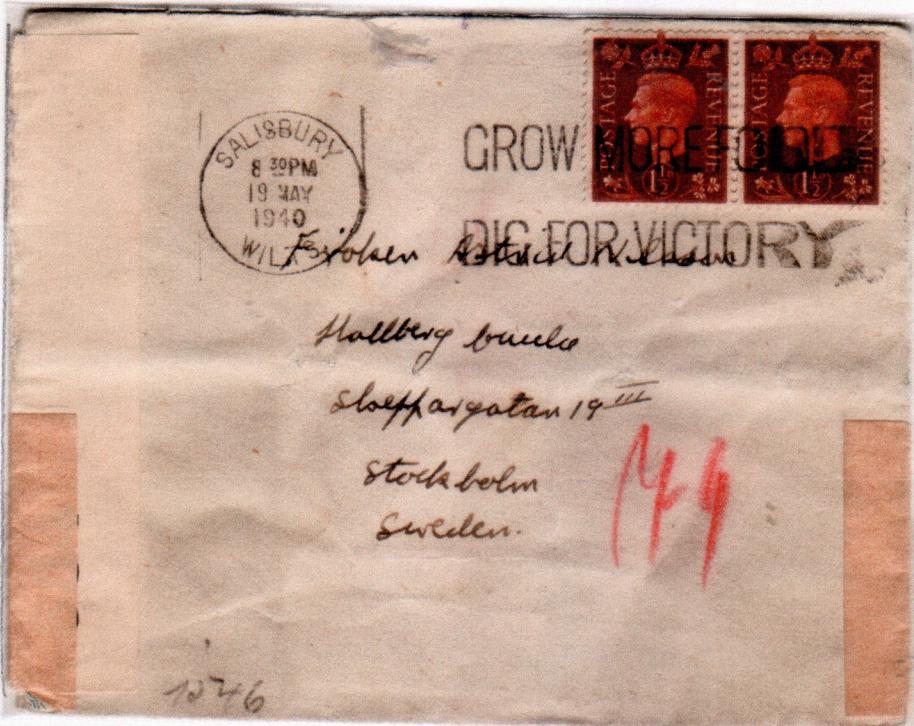
I augusti 1940 stoppade tyskarna den finska båten S/S Carolus, som var på väg från England till Petsamo, och fartyget fördes in till TROMSÖ i Norge. Man lät Finland förstå att dess handel med England måste upphöra.

S/S Carolus var även postförande. Postsäckar togs i beslag och sändes till Berlin för censur.

Brev från ASCOT / England den 27.7.40 till STOCKHOLM / Sverige
Försändelsen tillhör beslagtagen post från den postförande finska båten S/S CAROLUS.

Den beslagtagna posten sändes till Berlin för censurbshandling. Det utmärkande för dessa försändelser är att den tyska censurförslutningen täcker över den brittiska.

POSTUTVÄXLING ENGLAND – SVERIGE

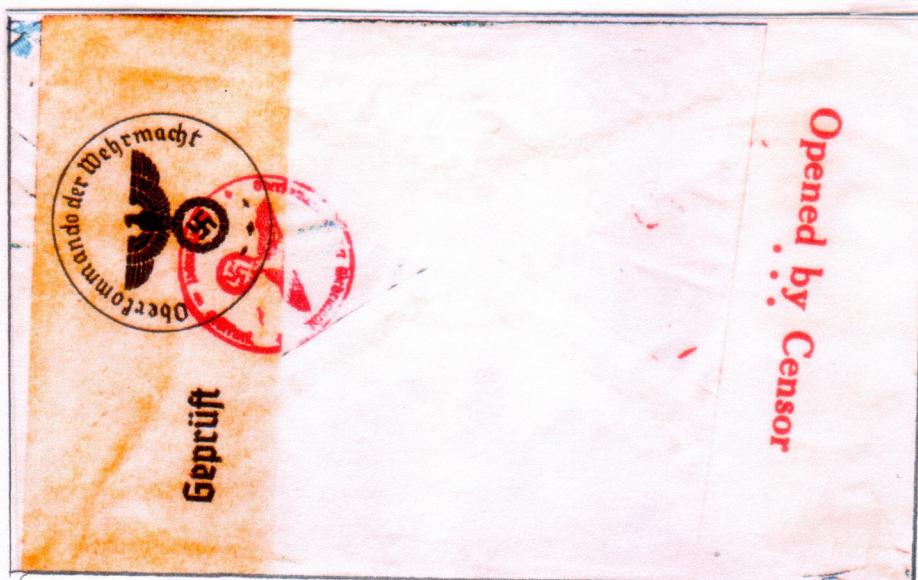
Ytpostbrev från SALIBURY/England till STOCKHOLM/Sverige den 19.5.40 med brittisk censur i Liverpool "P.C.66 OPENED BY CENSOR" samt tysk censur i Berlin. Postvägen Med båt till Göteborg var stängd efter den 9.4.40. Likaså öster ut via Frankrike till Italien var bruten pga. krigshandlingar. Nu kunde post till Sverige dirigeras via Petsamo/Finland. Denna försändelse har lagrats i väntan på postlägenhet via Finland. En finsk postförande båt "S.S Carolus" med destination Petsamo bordades av tyska marinen vid Tromsø/Norge. Postsäckarna beslagtogs och sändes till Berlin för censur. Kuvertets framsida har en röd handskriven transitnotering "79" vid "ABP Berlin". Postvägen har sedan varit från Berlin via Finland till Stockholm

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET

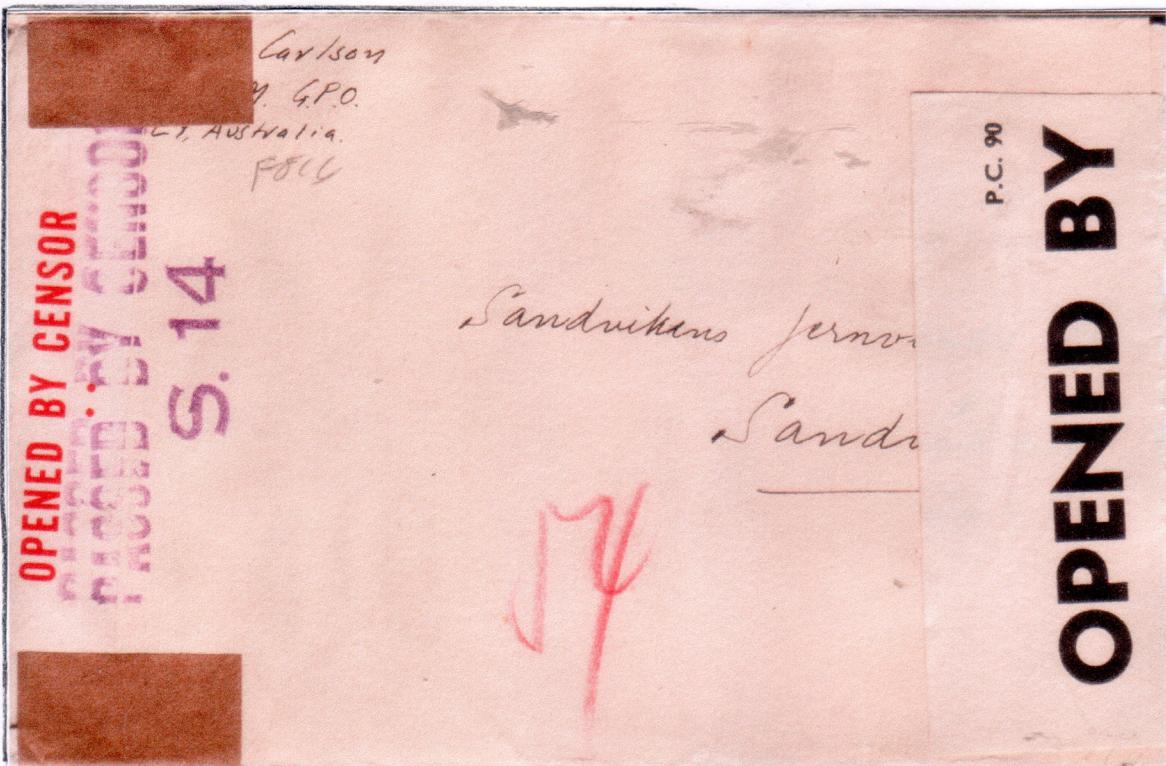
POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / ENGLAND

Luftpostbrev från LONDON/UK. den 3.8.40 till GÖTEBORG/Sverige med ankomstnotering 18.11.40. Någon flygpostlinje England – Sverige vid denna tid var ej möjlig. Däremot kunde post dirigeras ytterst via Petsamo/Finland (Petsamotrafiken). En finsk postförande båt S/S Carolus med destination Petsamo bordades av tyska marinen vid Tromsö/Norge. Postsäckar beslagtogs och sändes till Berlin för censur. Försändelsen bär brittisk censur P.C.90 OPENED BY EXAMINER 455" och tysk Berlincensur med röd handskriven transitnotering "58". Postvägen från Berlin har varit via Finland med transitstämpel Helsingfors den 14.11.40.

POSTUTVÄXLING AUSTRALIEN – SVERIGE

Flygpostbrev från MELBOURNE/Australien den 29.12.39 till STOCKHOLM/Sverige frankerat med 1S.6d till England. Försändelsen har ankommit England efter den 9.4.40 och lösenbelagts. Någon flygpostförbindelse med Sverige fanns inte pga. den tyska invasionen av Danmark och Norge. Flygpostetiketten har makulerats och brevet har dirigerats ytledes (båtpost) via Petsamo/Finland och lagrats i väntan på postlägenhet. Den finska postförande båten "S/S Carolus" med destination Petsamo bordades av tyska marinen och fördes in till Tromsö/Norge. Postsäckarna beslagstogs och fördes till Berlin för censur. Kuvertets framsida har en röd handskriven transitkod "71" vid "ABP Berlin" och den högra kortsidan bär tysk censurförslutning och en röd censurstämpel (BV2.2, BP1.3). Brevet har från början en australiensisk blå censurstämpel "PASSED / BY CENSOR / V 75" och vänster sida bär censurförslutning "Opened by Censor" i Melbourne. Postvägen efter censur i Berlin har varit via Finland till Stockholm.

Ofrankrad försändelse, troligen bifogat i ett större kuvert, från SYDNEY/Australien till SANDVIKEN/Sverige. Brevet har sänts med det finska fartyget "S/S Carolus" från England till Petsamo/Finland. I augusti 1940 bordades fartyget av tyska marinens och fördes in till Tromsö/Norge. Postsäckarna beslagtogs och fördes till Berlin för censurering. Kuvertets vänstra sida bär censur från Sydney "OPENED BY CENSOR" och stämplat "PASSED BY CENSOR / S. 14", vilken användes under perioden 11.2.40 till 21.7.43. Baksidan bär tysk Berlincensur (BP2.2) med användning under perioden 07.40 till 11.41. Höger kortsida har brittisk Liverpool-censur "P.C.90 / OPENED BY EXAMINER 5453 med användning från mars 1940. Denna förslutning täcker den tyska, vilket avviker från övriga "Carolusförsändelser". Efter censurbehandlingen i Berlin sändes posten fram till Finland f.v.b till adressaten. Troligen har brevet lagrats i Sverige och sedan gått i retur till avsändaren. Även här som bifogad del i en annan försändelse och nu behandlats av Liverpoolcensuren.

Postale spor etter «Operation Barbara» 1941.

v/ Staffan Karlsson og John Torstad

I lengre tid har en av forfatterne hatt liggende en konvolutt sendt fra Sverige i 1942 til en norsk mottaker med adresse «The Norwegian Shipping and Trade Missions» i London. Adressen er mest kjent under forkortelsen NORTRASHIP og det var årsaken til at konvolutten havnet i en av forfatternes samlinger knyttet til andre verdenskrig. Brevet har veid 6 gram og konvolutten er frankert med totalt 70 øre og sendt luftpost til London. En vakker håndskrevet adresse gir et tiltalende inntrykk og med en britisk sensurremse av typen P.C. 90 /7459, er dette et fint posthistorisk objekt med norsk tilknytning. Se illustrasjon .

I ettertid har baksiden av konvolutten gjort oss nysgjerrige. Avsender har påskrevet sitt navn og nåværende adresse; *W. Millar, The jail at Falun, Sweden*. Hvem er denne Millar og hva gjør han i Falun Fengsel? Er han en ansatt eller innsatt og er han norsk eller svensk statsborger eller av annen nasjonalitet? Etternavnet er det samme som adressatens navn med adressen NORTRASHIP i London. Millar er ikke et typisk norsk navn så dette var verd å undersøke nærmere. Etter en tids funderinger fant vi svaret. Løsningen er bla. å finne i boka «*De glömda agenterna – Norsk-Svenska vapenbröder mot Nazi-Tyskland*», skrevet av den svenske forfatteren og journalisten Anders Johansson.¹

Hvem var W. Millar?

Hans fullstendige navn var William Millar og han var britisk statsborger og oppholdt seg i Sverige under dekknavnet «Mortensen». Hans arbeidsgiver – eller oppdragsgiver - i Sverige var Malcolm Munthe med dekknavnet «Jonsson». Munthe hadde sin oppvekst ved det svenske hoff i Stockholm, men ble britisk statsborger i 1939. Han var en av fire britiske etterretningsagenter som ble sendt til Norge umiddelbart før den tyske okkupasjonen i 1940 for å etablere radiokommunikasjon samt forberede mottakelse av mindre britiske styrker. Da tyskerne kom, flyktet han til Sverige, der han ble assisterende militærattasjé med majors grad ved den britiske legasjon i Stockholm. Men i virkeligheten var han SOE-operatør² med ansvar for Norge. Sammen medvirket Munthe og Millar i planleggingen og koordineringen av «Operation Barbara» i 1941.

Operation Barbara

Målsettingen for «Operation Barbara» var å sabotere jernbanelinjen mellom Storlien og Trondheim for å sette stopp for den tyske transporten av tungt artilleri fra Tyskland til Norge som ble sendt kamuflert gjennom det nøytrale Sverige. Oppdraget var å blokkere Gudå-tunnelen (på norsk side) og hvis mulig få en tysk troppetransport eller godstog til å spore av inne i tunnelen. Etter sabotasjehandlingen skulle gruppen trekke seg tilbake til den svenske siden av grensen. Den 11. april 1941 kom det en norsk sabotasjequipe med båt fra Shetland med 8 agenter om bord. To av de tre svenske agentene var svenske finlandsfrivillige som kjempet under felttoget i Norge. De fem andre er nordmenn fra det eksiletablerte Linge-kompaniet³. Alle 8 har drevet intensiv opplæring utført av

¹ Johansson har skrevet flere bøker som omhandler Norge-Sverige under andre verdenskrig, og han ble i 2008 utnevnt til ridder av 1. klasse av den Kongelige Norske Fortjenstorden for sin innsats i formidling av norsk-svenske forbindelser under krigen.

² Special Operations Executive

britiske offiserer på Shetland, etter å ha vært hentet med båt på fra den norske vestkysten 7. mars 1941.

Fredag 18. april klokken 05.25 forlater et passasjertog Gudå stasjon på vei østover mot Meråker. Etter ca en halv time senere kjører den på en sprengladning inne i Gudå tunell. Toget sporer av med en del materielle skader. Toget har bare norske sivilpersoner om bord og tre-fire av disse blir lettere skadet. Sabotørene har overnattet like ved den østlige utgangen av tunellen og setter etter eksplosjonen kursen mot svenskegrensen på ski. Ingen tysk troppetransport eller godstog ble rammet, men sabotasjen medvirket til at jernbanen ble satt ut av drift i en kortere periode. To av agentene ble tidlig arrestert og avhørt av svenske myndigheter og de involverte i «Operation Barbara» på svensk side ble avslørt. Munthe hadde diplomatisk immunitet, men ble utvist fra Sverige i juli 1941. William Millar ble i juni samme år dømt til fengsel i 1 år og 6 måneder for spionasje. Fengselsstraffen ble sonet i Falun. «Operation Barbara» førte til store forviklinger mellom Sverige og Storbritannia over lengre tid, mens det fra et britisk/norsk perspektiv var innledningen til en rekke påfølgende sabotasjeoperasjoner i Norge rettet mot tysk aktivitet.

Ved å analyse en konvolutt – ikke bare fra et posthistorisk ståsted – men også i et historisk perspektiv, kan en tilføre objektet en ny dimensjon. Slik som denne omtalte konvolutten.

Kilde:

[Malcolm Munthe – Wikipedia](#)

Johansson, Anders (2010): De glömda agenterna – Norsk-Svenska vapenbröder mot Nazi-Tyskland, Fischer & Co

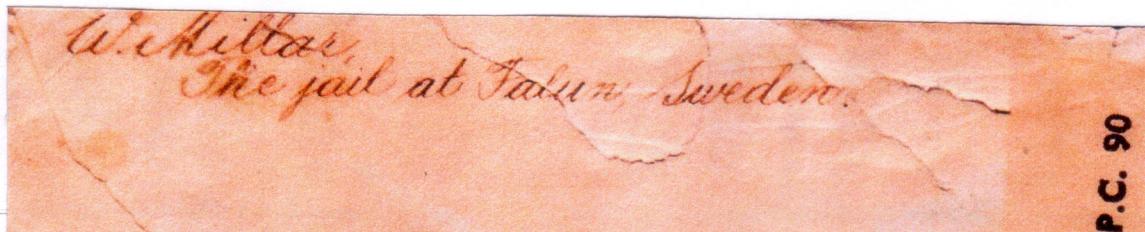
Brev fra forfatternes samling

Illustrasjon 1:

Luftpost frankert brev stemplet Falun 25.11.42 sendt til Mrs Inga Millar, NORTRASHIP, London. I venstre side en britisk sensurremse av typen P.C. 90 / OPENED BY / EXAMINER 7459, fra sensurkontoret i London. Vekten «6 gram» er påført i øvre langside. Baksiden har påskrevet avsender: **W. Millar, The jail at Falun, Sweden**

³ Linge-kompaniet var en britisk militæravdeling som ble opprettet under andre verdenskrig og som bestod av norske frivillige. Det uoffisielle navnet, Kompani Linge, kom fra den første kompanisjefen, kaptein Martin Linge

LÄRVIKER 1459

Här kommer några ytterligare uppgifter.

Millar William hade ett täcknamn "MORTENSEN". Han var född i Trondheim / Norge men var brittisk medborgare.

Millar var underagent (SOE) hos Malcom Munthe (brittisk militärattaché).

Munthe hade bildat en sabotagegrupp "Röda Hästen" där Millar ingick.

Sabotageverksamheten var riktad mot de tyska järnvägstransporterna genom Sverige till Norge och Finland.

Säkerhetstjänsten var sabotagegruppen på spåren. Den 26.3.41 blir Millar anhållen och placeras i fängelset i Falun och senare förflyttad till Stockholm.

En brittisk fänrik Hugo Marks, som i samband med striderna i april kom från sin trupp, tog sig över gränsen vid Blåhammaren i Jämtland. Denne Marks planerade två fritagningar av Millar men misslyckade. Marks lämnade Stockholm i all hast med flyg till England den 12.10.41.

Sweden's Role on the Korean Peninsula Since 1950

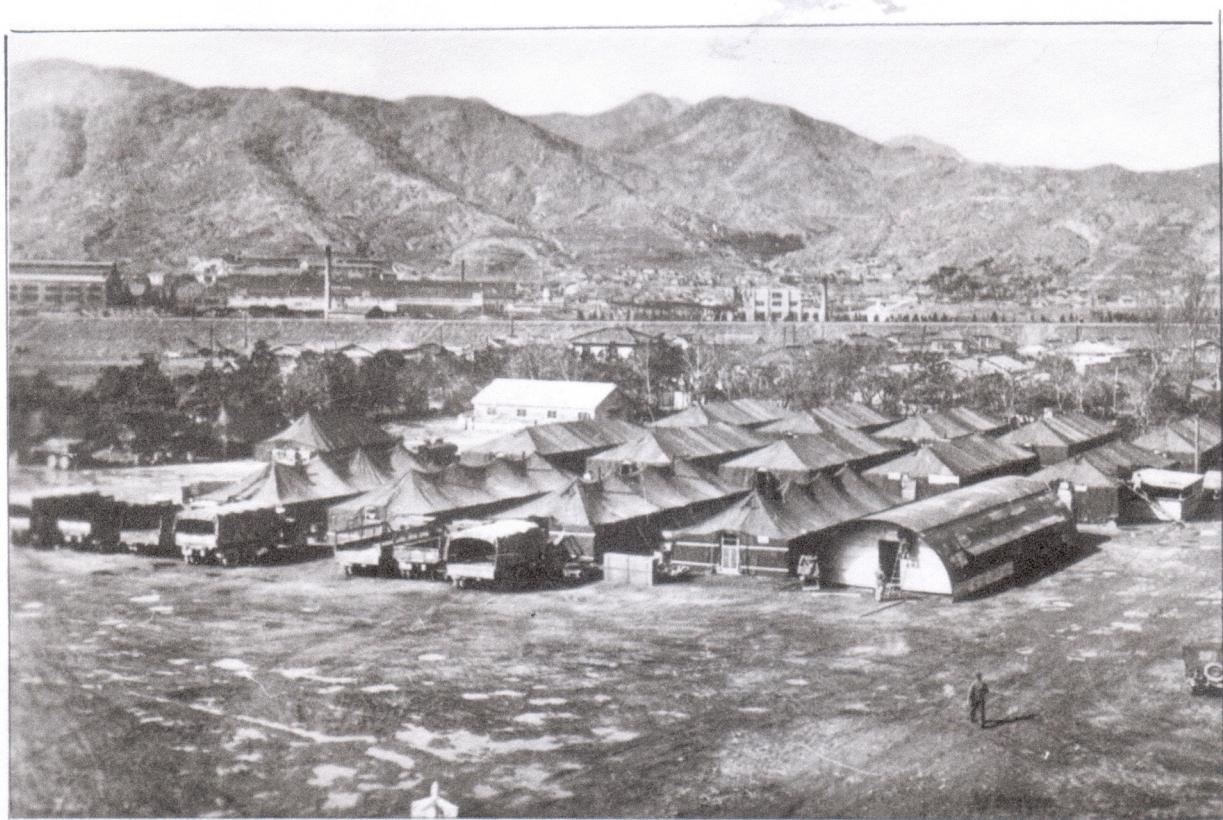
John McKay

When on 25th July 1950 the forces of the Democratic People's Republic of Korea (North Korea) invaded the South, the world was faced with one of the most serious crises since the Second World War. As part of the agreement that brought the Soviet Union into the war against Japan, the Red Army had been allowed to occupy the northern part of the Korean Peninsula, but this division of the former Japanese colony was expected to be only temporary pending the organisation of elections to form a government for the unified nation, however the Soviets installed a Communist government in the north under the control of Kim Il Sung, who had spent the war in the Soviet Union being trained for just such a mission. After several years of uneasy peace, and a number of provocations from both sides, North Korea now attempted to unify Korea under Communist rule. We now know, following the opening up of the old Soviet archives, that Kim had travelled to Moscow to gain the blessing for the invasion from Stalin and Mao Zedong, in the expectation that victory would quickly be gained. Indeed, the greatly superior forces of the North quickly captured the capital Seoul and occupied almost all of the country except for a small area around the southern port city of Pusan. An alarmed United States, which had not been expected by Kim to make any kind of response to the invasion, quickly proposed that a multinational force be sent under the banner of the United Nations to intervene in the conflict on the side of the Republic of Korea (South Korea). Normally the Soviet Union would have vetoed such a resolution but at this time it was boycotting the UN in protest against the continued recognition of the Republic of China (Taiwan) as the legitimate holder of a seat in UN General Assembly, and a force drawn from 21 nations was established under the leadership of the United States.

These developments presented Sweden with a difficult dilemma. The nation was a strong supporter of the UN but was also firmly neutral, so what should be its position? It solved this problem by despatching a medical unit and a field hospital to Pusan, but this contribution was not considered to be part of the UN armed forces. In the first part of this article I show a number of examples of mail to and from Swedish personnel serving in this hospital, and these covers illustrate the mail system that was put in place to allow these staff to communicate with the outside world. In the second part of the article I move to the involvement of Swedish personnel in the eventual settlement after the end of fighting.

The Swedish Field Hospital in Pusan

The Swedish government authorised the establishment of the hospital on 26 August 1950, or about one month after the North Korean invasion, the first staff arrived on 23 September and just two days later the first patients were accepted. By the end of hostilities the hospital had 600 beds and was staffed by 174 Swedish doctors and nurses. After the end of fighting in 1953 the hospital also became a civilian facility and was eventually closed in April 1957. Overall, 1124 Swedish men and women served in the facility and treated 19,100 United Nations personnel and 2,400 Koreans.

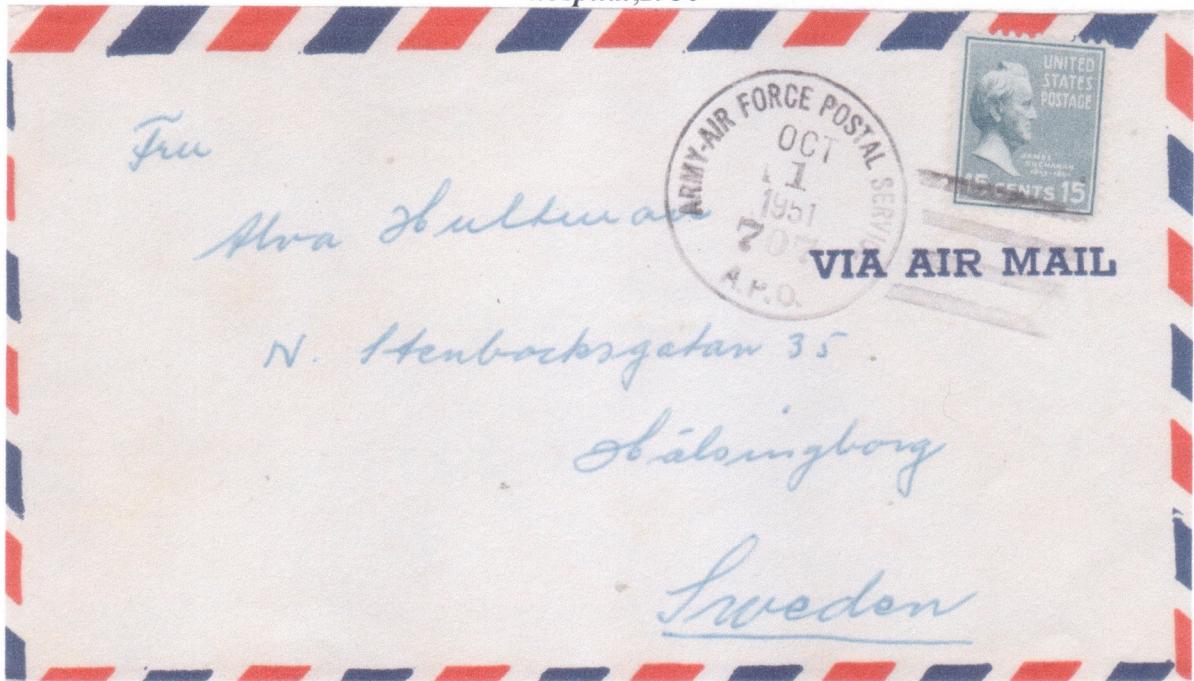
The Swedish Field Hospital in Pusan

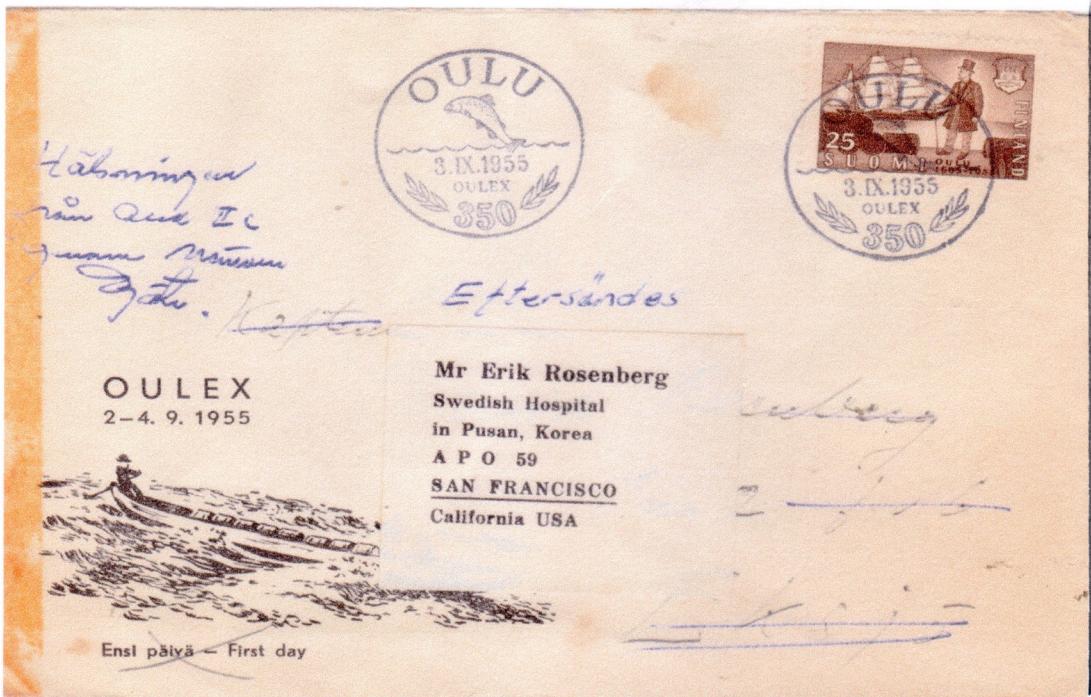
US Privates Daniel Segura and Eugene Rust say goodbye to Swedish medical staff member Captain Edsinger, 5 October 1950.

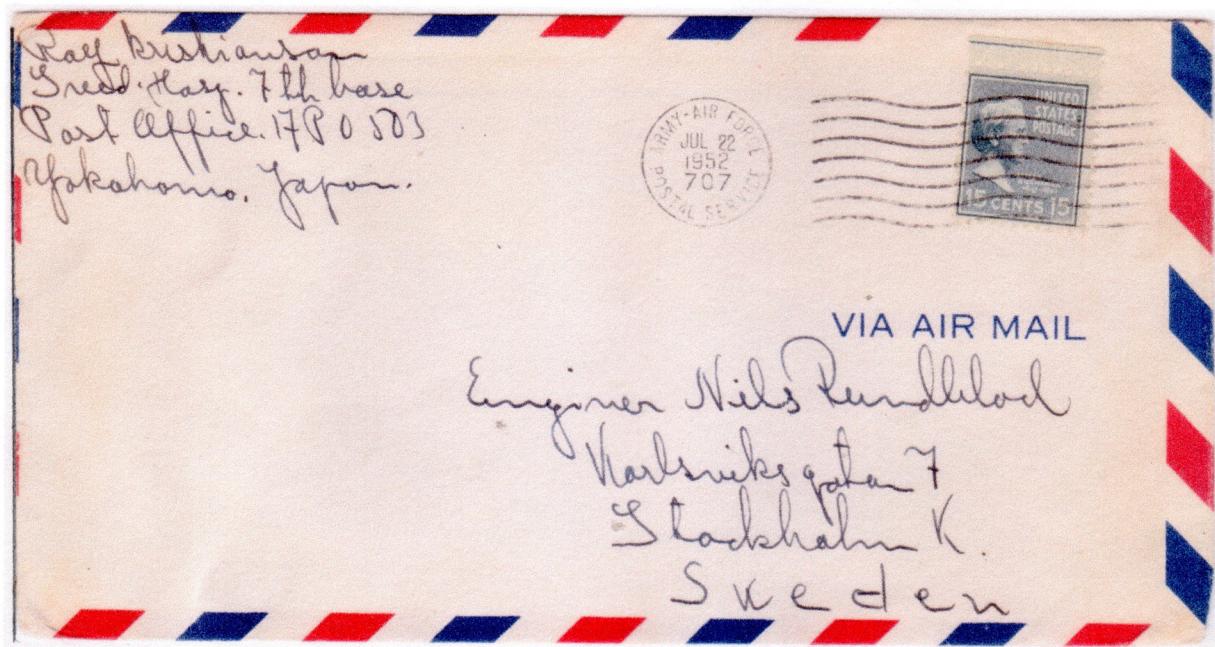
Adjusting a traction splint on the leg of a North Korean prisoner of war in the Swedish hospital, 1950

*A letter from a Swedish staff member in the field hospital posted via the US Army Air Force Postal Service *APO*707 October 1 1951. Smaller contingents in the UN forces used the American Military Postal System to send letters back home from Korea. The return address on the reverse of the envelope is given as APO 503, Yokohama, Japan. Letter sent to a family member in Helsingborg tied with an American Prexie 15 cent stamp.*

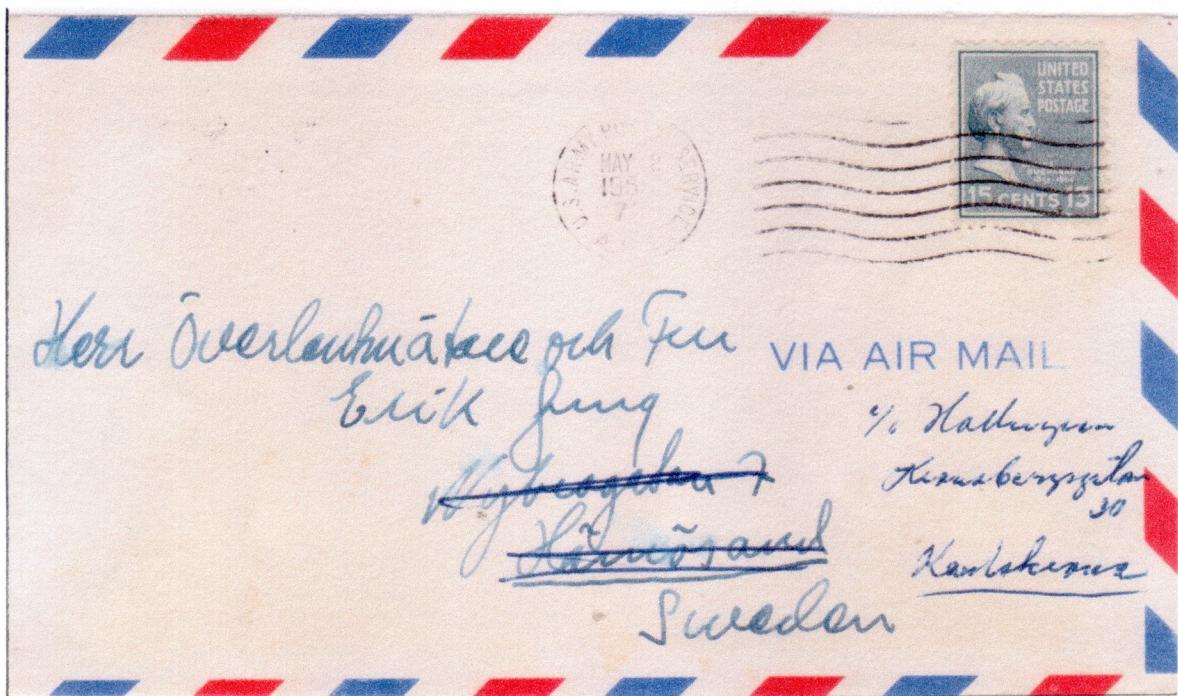
Letter sent from Finland in September 1955 - note the special postmark - sent originally to Eksjö where it was redirected to the Swedish hospital in Pusan. Sent to a Captain in the Swedish medical staff via the American Postal System using the address APO 59, San Francisco, California. No additional postage was charged

Letter sent from Swedish staff member in the Pusan Hospital to Stockholm. Tied with a 15 cent Prexie and franked with US Army-Airforce Postal Service APO 707, 22 July 1952. Return address given as APO 503, Yokohama, Japan.

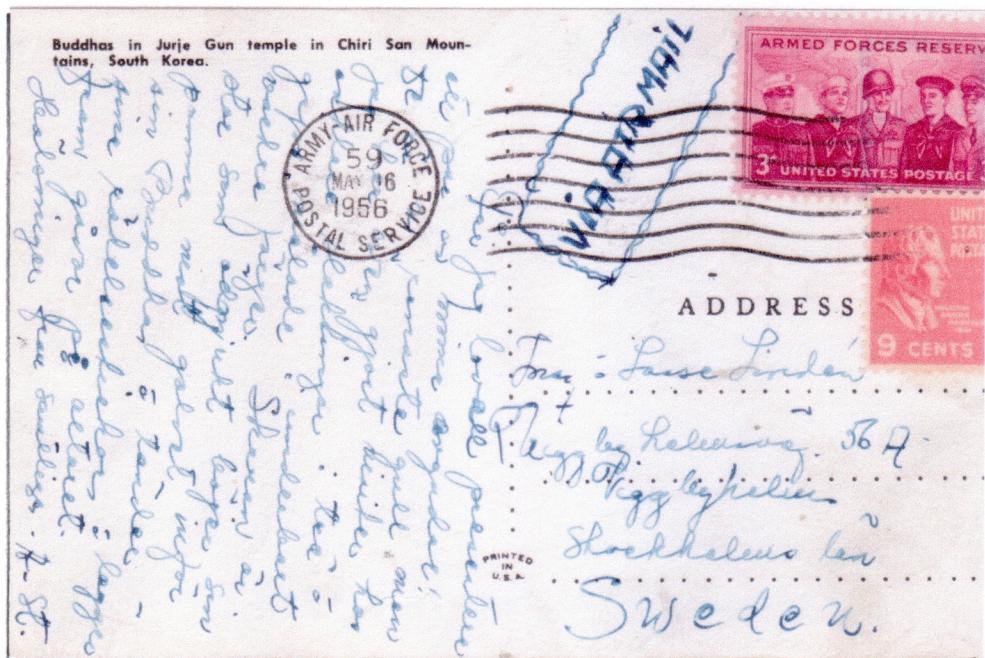
Letter send from a Swedish staff member in the Pusan Hospital franked from APO 72 on 31 March 1954

Letter sent from the same Swedish staff member in Pusan to the same address in Sweden on 8 May 1954, again franked from APO 72, but redirected to Karlskrona.

Letter sent from the Pusan office of an American charitable organisation to the Swedish Hospital. The South Korean stamp is franked 28.12.31 which is the old Korean calendar, and translates as 1956 in the Western system.

Postcard sent from a Swedish staff member at the Pusan hospital to Sweden franked with US Army-Air Force Postal Service APO 59, 6 May 1956

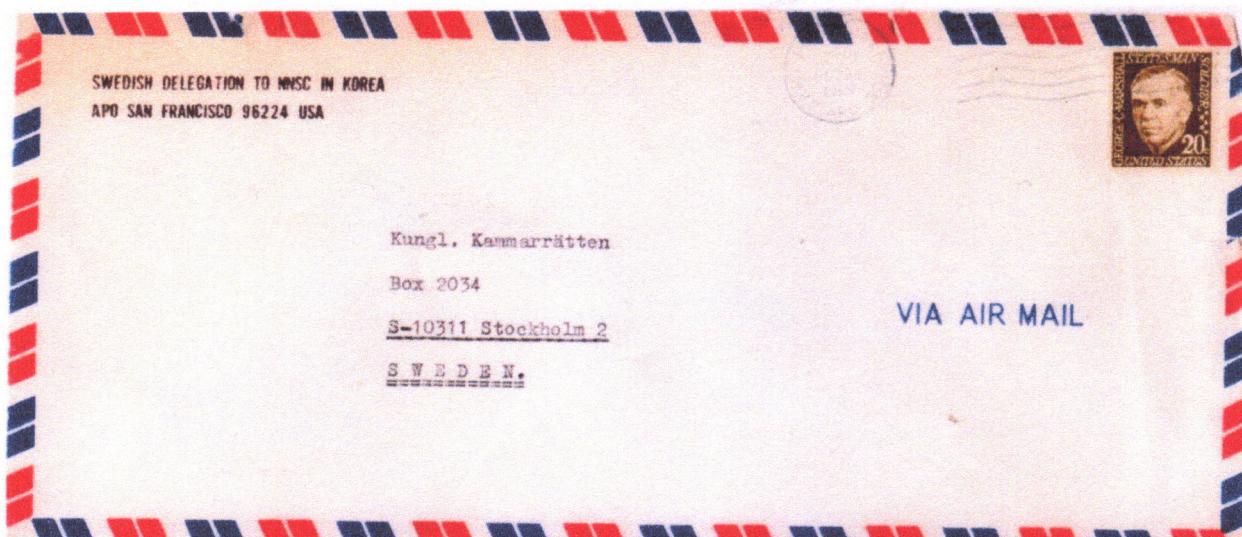

Letter sent from the commanding officer of the Pusan hospital LtCol Erik Rosenberg just before its closure. Franked with US Army -Air Force Postal Service APO 59 on 12 March 1957. Addressed to a family member care of a company in Kobe, Japan.

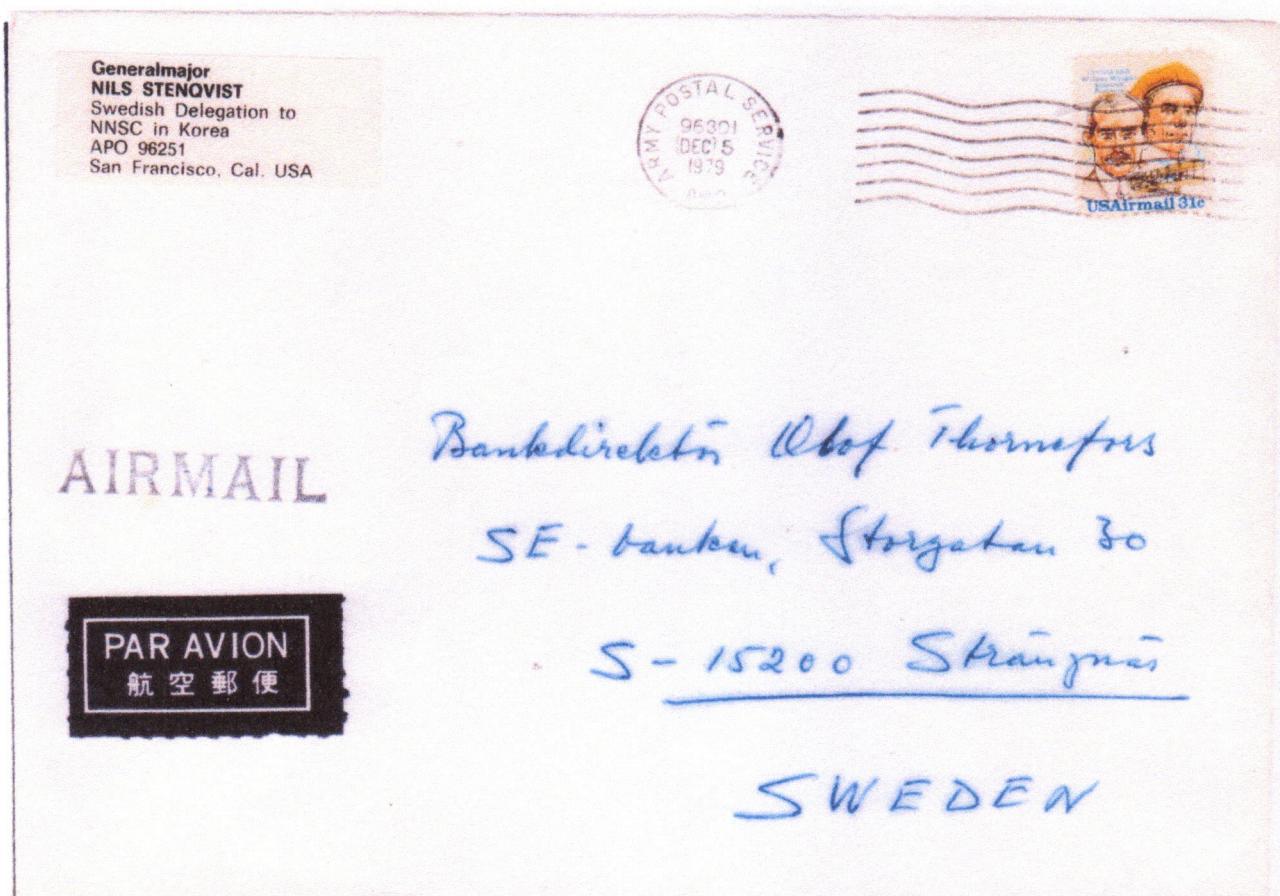
Swedish Role in Peacekeeping Operations in Korea After the War

In the early phases of the war the front moved quickly from one end of the peninsula and back again. A daring landing at Inchon near Seoul by UN forces commanded by US General Douglas MacArthur resulted in a rapid retreat by the North. Pyongyang, the North Korean capital, was quickly taken and UN forces moved right up to the Chinese border along the Yalu River. Mao Zedong responded to what he saw as a direct threat to China by sending in a large force of 'volunteer' soldiers, and this turned the tide yet again, with Seoul falling once more to the North. The North Korean and Chinese forces were eventually pushed back to more or less the original border and there then followed several years of stalemate.

The Korean War eventually ended in July 1953 with an armistice being signed between the combatants, but to this day there has been no formal peace treaty, and hence the two parts of the peninsula still remain in a state of war. Under the deal reached in Panmunjom a demilitarised zone was set up along the 38th parallel and a four nation Neutral Nations Supervisory Commission (NNSC) was given the task of monitoring the ceasefire. For this role the United Nations Command nominated Sweden and Switzerland, while the North Korean and Chinese side chose Poland and Czechoslovakia. In total 914 Swedes have served there, and five are currently still deployed. The role of the NNSC has undergone some changes since 1953, and there are now serious difficulties in maintaining relations with North Korea, which seems determined to develop its own nuclear weapons capability.

Letter sent from Swedish Delegation to NSCC in Korea to Stockholm. Again the APO shown is 96224 and the postmark is 8 December 1969. Tied with a 20 cent US stamp.

A later letter from Generalmajor Nils Stenqvist from the Swedish Delegation to NNSC in Korea using the return address APO 96251, San Francisco. Posted on 5 December 1979 and franked with the US APO 96301. US 31 cent stamp.

KOREA

Merry Christmas

AND BEST WISHES
FOR A VERY
HAPPY NEW YEAR

from

Swedish Delegation to NNSC
Pan Mun Jom
Korea

The letter from Generalmajor Stenqvist contains an official Christmas Greetings card from the Swedish NNSC Delegation based in the Demilitarised Zone in Panmunjon for Christmas 1979.

A very rare letter sent to the Swedish NNSC Observation Group in South Pyongan Province in North Korea. The date of postage is unclear, but the North Korean stamps were issued between 1951 and 1953 hence this is probably from the very early period of NNSC operations after the ceasefire in 1953.

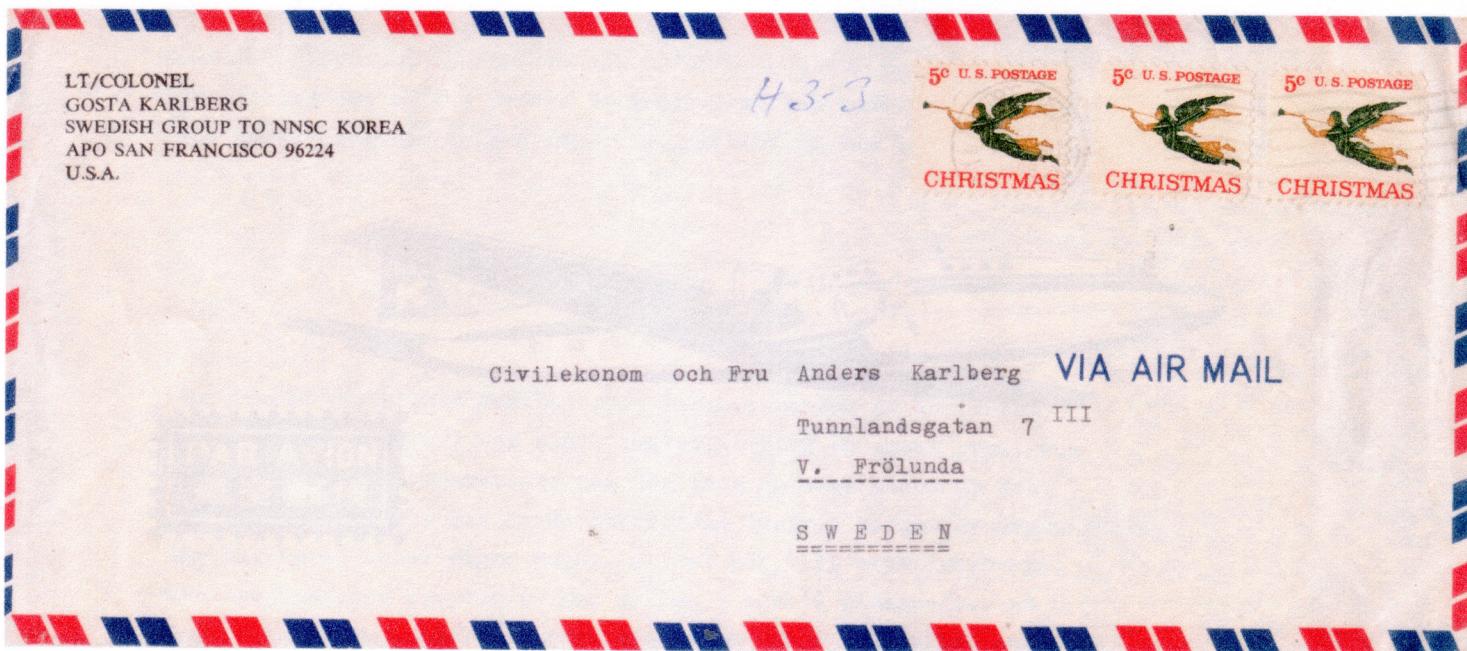
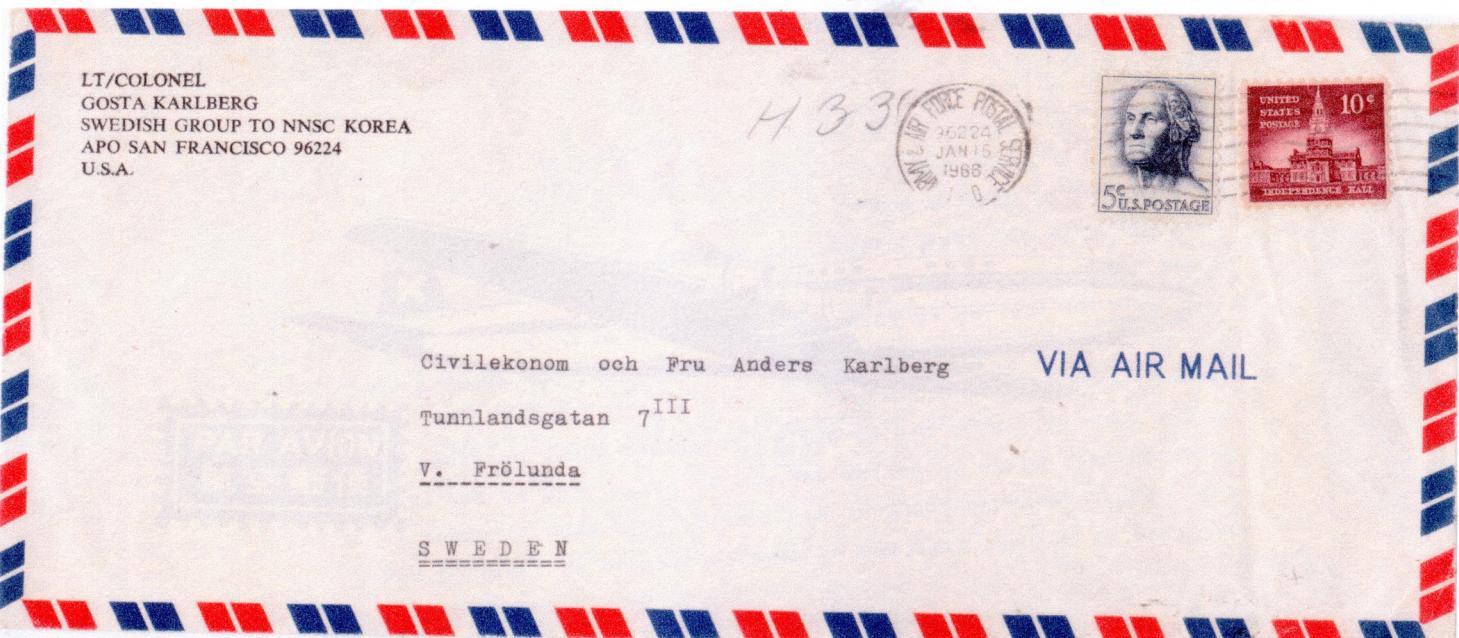
Cover sent from a Swedish member of the NNSC via the American APO system. Cancelled at Travis Air Force Base on 25 September 1954. Return address on reverse given as APO 6500. Post Master, San Francisco.

Letter send from Major C.G. Laudergren of the Swedish NNSC to his wife in Falkenberg. Posted in Japan with the date shown as 31.6.20 on the old Japanese calendar which translates as 1956. Return address on reverse is Swedish Group NNSC Korea, Poste Restante. Tokyo, AMF.

Letter sent from Lt/Col Gosta Karlberg of the Swedish Group to NNSC postmarked 16 June 1966 from US APO 96224, San Francisco to his wife in Sweden.

Two more letters sent from Lt/Col Gosta Karlberg of the Swedish Group to his wife in Sweden, again franked from US APO 96224. Both letters have a total of 15 cents in United States stamps, the lower one with Christmas stamps from 1965. The upper letter was posted on 15 January 1966, and the lower one on 17 February 1966.

International Security Assistance Force and Afghan National Army strength & laydown

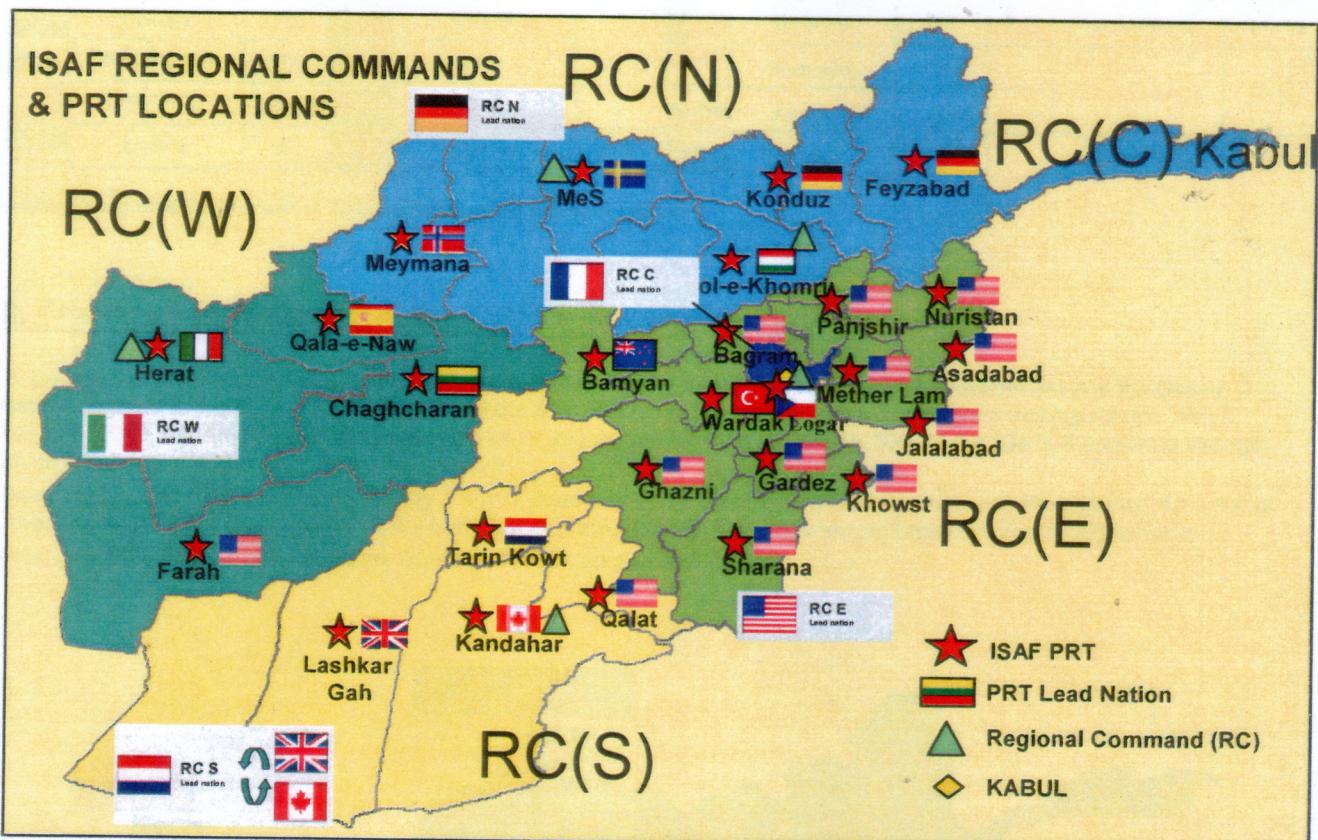
I. International Security Assistance Force (ISAF): Facts and Figures

In accordance with all the relevant Security Council Resolutions, ISAF's main role is to assist the Afghan government in the establishment of a secure and stable environment. To this end, ISAF forces are conducting security and stability operations throughout the country together with the Afghan National Security Forces and are directly involved in the development of the Afghan National Army through mentoring, training and equipping.

Key Facts:

- Commander: General (USA) David D. McKiernan
- 41 Troop Contributing Nations
- ISAF Total Strength: approx 56,420
- ISAF AOR (Afghanistan land mass) 650,000 km²
- 26 Provincial Reconstruction Teams (PRTs)

Note on numbers: Totals are approximations and actual numbers change daily. Number of troops will never be exact and should be taken as indicatives.

Regional Command Capital: (appx ISAF strength 5,740)

- HQ ISAF in Kabul (Composite)
- HQ RC(C) in Kabul (FRA)
- KAIA (HUN)

Regional Command South: (appx ISAF strength 22,000)

- HQ RC(S) in KANDAHAR (NLD) (rotates CAN, NLD, GBR)
- Forward Support Base Kandahar (multinational)
- PRT KANDAHAR (CAN)
- PRT LASHKAR-GAH (GBR, DNK, EST)
- PRT TARIN KOWT (NLD, AUS)
- PRT QALAT (USA, ROU)

Regional Command West: (appx ISAF strength 2,940)

- HQ RC(W) in HERAT (ITA)
- Forward Support Base HERAT (ESP)
- PRT HERAT (ITA)
- PRT FARAH (USA)
- PRT QALA-E-NOW (ESP)
- PRT CHAGHCHARAN (LTU)

Regional Command North: (appx ISAF strength 4,740)

- HQ RC(N) in MAZAR-E-SHARIF (DEU)
- Forward Support Base MAZAR-E-SHARIF (DEU)
- PRT MAZAR-E-SHARIF (SWE)
- PRT FEYZABAD (DEU)
- PRT KONDUZ (DEU)
- PRT POL-E KHOMRI (HUN)
- PRT MEYMANA (NOR)

Regional Command East: (appx ISAF strength 21,000)

- HQ RC(E) in BAGRAM
- Forward Support Base BAGRAM (USA)
- PRT LOGAR (CZE)
- PRT SHARANA (USA)
- PRT KHOST (USA)
- PRT METHER LAM (USA)
- PRT BAMYAN (NZL)
- PRT PANJSHIR (USA)
- PRT JALALABAD (USA)
- PRT GHAZNI (USA)
- PRT ASADABAD (USA)
- PRT BAGRAM (USA)
- PRT NURISTAN (USA)
- PRT WARDAK (TUR)
- PRT GARDEZ (USA)

Afghanistan

Afghanistan 1871 – 1989, 2002-

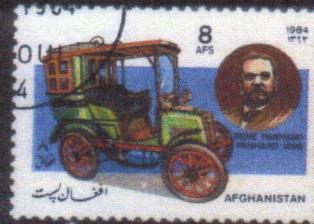
Afghanistan changed from a constitutional monarchy to a republic in July 1973.

The stamps which have been printed after 1989 to 2001 are false stamps.

Afghanistan is a Transitional Islamic State from 2002.

Karl Gunnar Knutsson
Lästmakaregatan 27 b
Stockholm C
Suède

United Nations Afghanistan

International Security Assistance Force (ISAF) operation 2001-2014

ISAF was a Nato-led security mission in Afghanistan.

The British Operating Base Helmand Afghanistan 2013.

- The Royal Mail is coming.

Chinook helicopter delivering mail to a Forward Operating Base, Helmand, Afghanistan.

Photograph

2013

© IWM (DC_003221)

iwm.org.uk

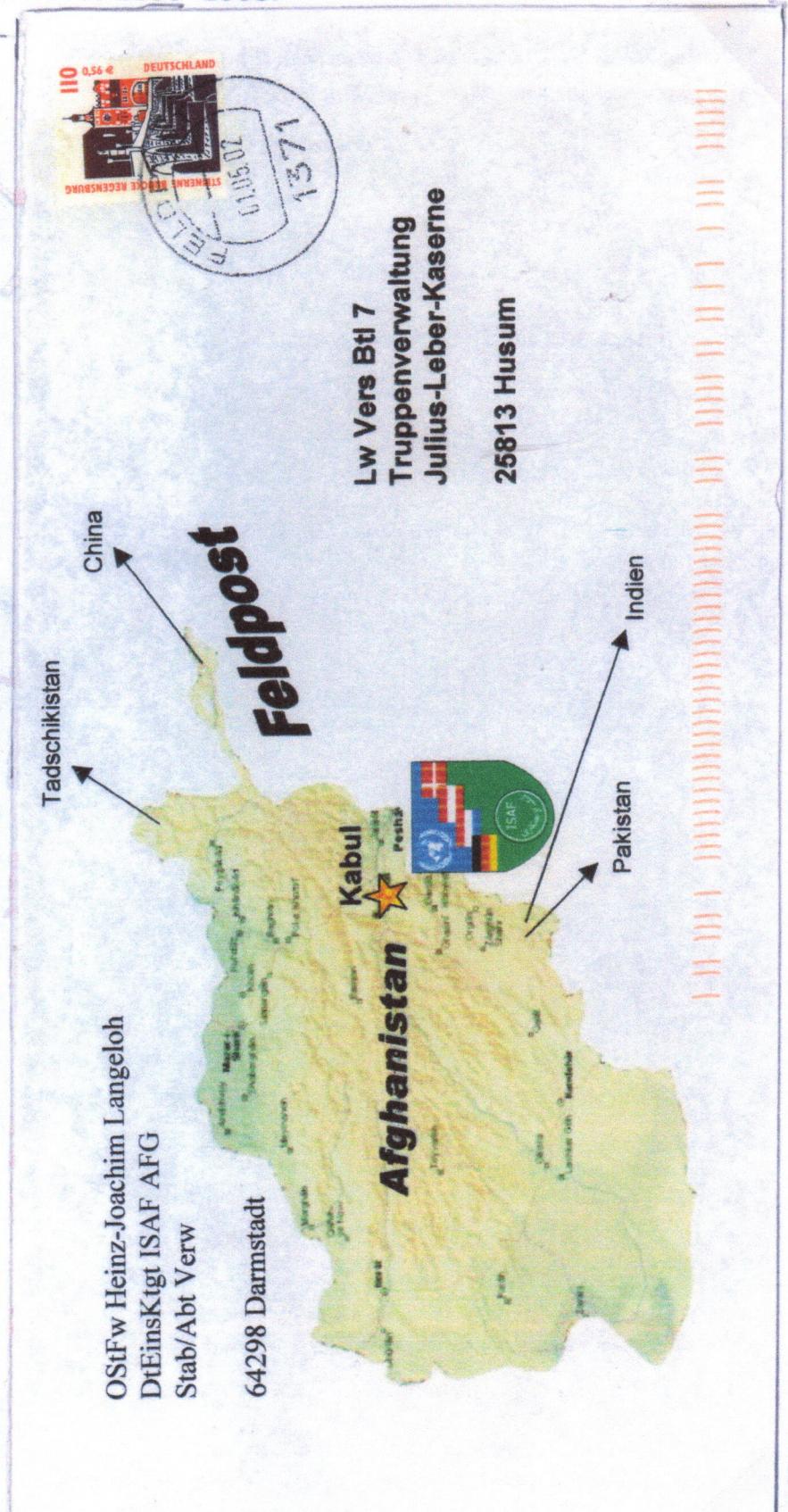
United Nations Afghanistan

International Security Assistance Force (ISAF) operation 2001 -2014

ISAF was a NATO-led security mission in Afghanistan.

The German Filed Post office was in service during 2001 -2014.

The Swedish soldiers came to Afghanistan 2006 ad they had a Swedish Field Post Office 2006 -2008.

United Nations Help Organization

United Nations Technical Assistance Mission to Afghanistan Kabul - 1962

TECHNICAL ASSISTANCE MISSION TO AFGHANISTAN
P. O. BOX 5, KABUL

No.

REGISTERED AIRMAIL

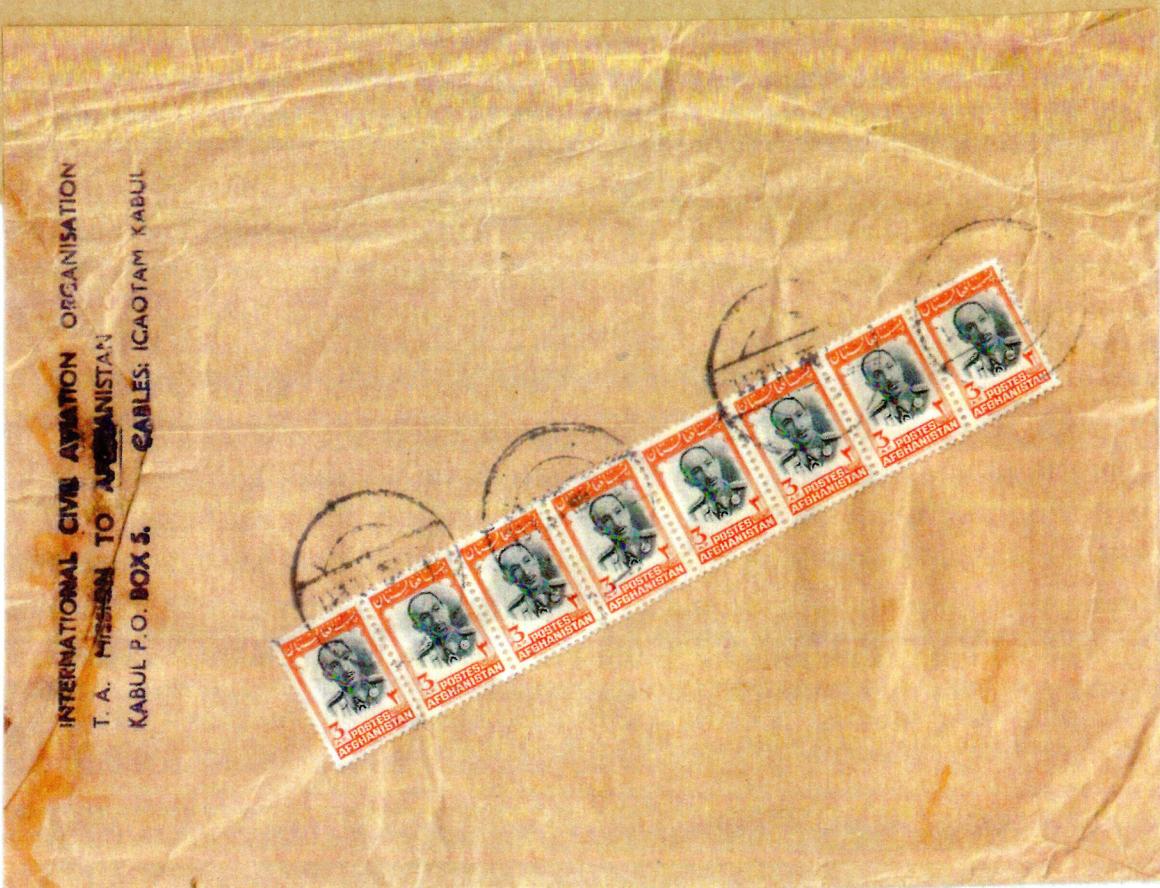

3436

Gunnar Holkers Esq.
Scandinavian Airlines System
Flygcity
Norrmalmstorg 1
STOCKHOLM 7
Sweden

2382

24

Fältpost från ISAF Afghanistan – International Security Assistance Force

Foto: FSBB

Uppdraget

Sverige har bidragit med en kontingent i Isaf Afghanistan sedan årsskiftet 2001/2002. Isaf (International Security Assistance Force) etablerades i slutet av 2001 och är en USA-ledd allians i NATO som arbetar under FN-mandat (Säkerhetsrådets Resolution 1386) och ett avtal mellan Isafstyrkan och den afghanska regeringen. Huvudkvarteret ligger i Kabul. I början var det svenska bidraget en underrättelseenhet, senare blev bidraget en enhet för civilmilitärt samarbete (CIMIC, Civil Military Cooperation). Sverige hade sedan Isafs begynnelse också personal i Isafs Huvudkvarter i Kabul.

Under våren 2004 avvecklades det svenska CIMIC-bidraget. I slutet av mars 2003 ändrades FN-mandatet och en ny Resolution (1510) gav Isaf en större roll och mandatet utökades och gällde även områden utanför Kabul. Det upprättades då s.k. Provincial Reconstruction Teams (PRT) och Sverige bidrog därvid med personal i den brittiska PRT i Mazar-e-Sharif. Totalt finns det nu nio PRT inom Isafs ram, men det blir fler.

Nuläget (juni 2006):

Sverige leder nu PTR Mazar-e-Sharif sedan den 15 mars 2006. I denna styrka deltar också soldaten från Finland, Danmark och Rumänien. Chef för styrkan är överste Bengt Sandström. Det svenska truppbidraget, Kontingent FS 11, består av ca. 250 personer av vilka 10 % är kvinnor. De finns på olika platser i Afghanistan, men den största delen av dem bor i Camp Northern Lights i Mazar-e-Sharif, där också det svenska fältpostkontoret är beläget.

Fältposten

Sedan mars 2006 har Sverige ett eget fältpostkontor i Afghanistan för att betjäna den svenska personalen. Tidigare kontingenter (FS 1 – FS 10) har antingen begagnat sig av afghansk civilpost eller tyska eller brittiska fältpostkontor. Fältpostchefen är rekryterad från ett civilt postkontor i Linköping och är i 50-årsåldern. En cirkulär fältpoststämpel är hittills känd. Text i cirkeln „SWECON FPO AFGHANISTAN - POSTEN“. Tjänstgöringsortens namn har alltså ingraverats i stämpeln till skillnad från kontingenget i Liberia, UNMIL där endast FPO och SWECON anges i cirkeln.

Posten från Mazar-e-Sharif till Sverige går inte lika snabbt som från andra utlandsstyrkor. Nedanstående brev avstämplat 2006-05-16 kom fram till Åkersberga den 12 juni, transitstämplat Uppsala 2006-06-11.

Till
Lars LINDBLAD
Vivelvägen 36
184 34 ÅKERSBERGA

POSTEN 2006-06-11 13:43 UPPSALA 106

Summary in English:

Sweden has at present a peace-keeping contingent in Isaf Afghanistan, the NATO led International Security Assistance Force. The contingent that is a part of a Provincial Reconstruction Team, PRT consists of 250 soldiers including the field post personnel. Sweden is the leading nation of a force with soldiers from Finland, Denmark and Rumania. The PRT commander is Colonel Bengt Sandström, Sweden. The Swedish Field Post Office has a well experienced field post manager from the civilian post in the city of Linköping. A letter from Afghanistan to Sweden takes about two weeks depending on which day of the week it is sent. Although Isaf works under a mandate from the United Nations Security Council (Resolution 1386) there is no UN free mail service for the soldiers in Afghanistan to their home countries. The field post cancel is a circular date stamp (CDS) with the text "SWECON FPO AFGHANISTAN POSTEN".

TOBIAS BERGLUND &
NICLAS SENNERTEG

BALTIKUMS BEFRIELSE

I slutet av 1918 uppstod de tre baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen ur spillrorna av det sönderfallande ryska imperiet. Bara veckor senare invaderades de av den ryska bolsjevikregimens arméer som samtidigt var involverade i det blodiga ryska inbördeskriget. Detta blev början på de grymma befrielsekrigen som kom att pågå ända till 1920 och som här skildras.

Under dessa befrielsekrig blev Baltikum en politisk och militär spelplan för stormakter som Storbritannien, Tyskland och Frankrike – samt för den kompromisslösa ryska kampen mellan röda och vita. Även frivilliga svenskar och andra skandinaver engagerade sig på båda sidor – däribland ”Amaltheamannen” Anton Nilson hos de röda och den svenska officeren Enar Lundborg i den estniska armén och senare hos de vita ryska styrkorna. Baltikum blev emellertid också en kuvös för de beryktade tyska frikårerna, i vars mylla rottrådarna till den tyska nationalsocialismen växte fram.

De som guidar till spionernas Sverige – bokens författare – är alla experter i ämnet. Flera har haft ledande befattningar inom svensk underrättelsetjänst, andra har befunnit sig längre ner i organisationerna. Några är namnkunniga författare, andra har främst verkat i det tysta. Tillsammans har de unika kunskaper om sådant som tidigare varit hemligstämplat.

Här delar de med sig av sina kunskaper om utländska spioner och underrättelsetjänster i Sverige, under andra världskriget, kalla kriget och även tiden därefter. Hur många agenter fanns det? Hur agerade de och i vilka syften? Och hur lärde de sig att smälta in i olika svenska miljöer? Var träffades de och var fanns deras hemliga brevlådor?

Hur gick det till när svensk säkerhetstjänst övervakade, skuggade och kartlade underrättelsetjänsterna vid öststaternas ambassader och när man värvade egna dubbelagenter?

Denna bok går även till botten med andra världskrigets och kalla krigets många gåtor: Krylbosmällen, IB-affären, TIR-bilarna, de polska tavelförsäljarna, spionärendena. Och vad skrev egentligen spionen Stig Bergling i sitt brev till Vladimir Putin?